

PEDAGOŠKA DOKUMENTACIJA U ODGOJNO- OBRAZOVNOJ PRAKSI PREDŠKOLSKIH USTANOVA

Drpić, Magdalena

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:747103>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

**PEDAGOŠKA DOKUMENTACIJA U ODGOJNO-
OBRAZOVNOJ PRAKSI PREDŠKOLSKIH USTANOVA**

MAGDALENA DRPIĆ

SPLIT, 2022.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

DIPLOMSKI RAD

**PEDAGOŠKA DOKUMENTACIJA U ODGOJNO-
OBRAZOVNOJ PRAKSI PREDŠKOLSKIH USTANOVA**

Kolegij: Kvaliteta i identitet odgojno-obrazovne ustanove

MENTOR:

doc. dr. sc. Ivana Visković

STUDENT:

Magdalena Drpić

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. USTANOVA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	2
2.1. Suvremeni kontekst ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja	4
2.1.1. Strategije učenja kod djece	6
2.2. Uloga odgajatelja u suvremenom kontekstu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja	7
3. PEDAGOŠKA DOKUMENTACIJA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA	9
3.1. Vrste pedagoške dokumentacije	10
3.2. Svrha i značaj pedagoške dokumentacije	12
4. DOKUMENTIRANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOG PROCESA	14
4.1. Dokumentiranje postignuća djece	15
4.2. Dokumentiranje profesionalnog razvoja odgajatelja	16
4.2.1. Individualni portfolio djece	16
4.2.2. Individualni i zajednički dječji uradci	17
4.2.3. Narativni oblici	19
4.2.4. Videozapis kao sredstvo dokumentiranja postignuća djece	20
4.3. Uloga djece u dokumentiranju	20
5. METODOLOGIJA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA	22
5.1. Cilj i zadaće istraživanja	22
5.2. Uzorak istraživanja	23
5.3. Postupak istraživanja	28
5.4. Instrument istraživanja	28
6. REZULTATI I RASPRAVA	29
7. ZAKLJUČAK	36
8. LITERATURA	38
SAŽETAK	43
SUMMARY	44
PRILOZI	45

1. UVOD

Dječji razvoj je cjelovit, dinamičan, fleksibilan, ali i individualan proces koji je oduvijek privlačio interes istraživača. Svako dijete trebalo bi biti prihvaćeno kao osobito i jedinstveno biće koje ima vlastite metode i strategije učenja te strategije rješavanja problema. Kvalitetan odgajatelj trebao bi prilagoditi okruženje koje odgovara svakom djetetu i koje je prilagođeno njegovim potrebama te tako poticati dijete na učenje. Umijeće razumijevanja djeteta nužno je za uspostavljanje partnerskih odnosa s djetetom. Zbog razumijevanja i podupiranja djetetovog razvoja, svaki odgajatelj bi trebao poznavati zakonitosti dječjeg razvoja.

Uloga suvremenog odgajatelja je višedimenzionalna. Odgajatelj, na temelju promatranja djeteta, prikuplja podatke o njegovu razvoju kako bi pronašao primjereni odgojno-obrazovni put. U tome važnu ulogu ima pedagoška dokumentacija. Uz pomoć pedagoške dokumentacije svaki odgajatelj ima priliku unaprijediti svoj rad, obogatiti sebe i dijete, kao i ustanovu u kojoj djeluje. Dokumentacija pomaže odgajatelju pri razumijevanju dječjih osjećaja i misli te njome dobiva uvid u procese koji se odvijaju unutar skupine. Raznovrsna dokumentacija omogućava zajedničku refleksiju i prisjećanje na protekle aktivnosti u kojima je odgajatelj izravno ili neizravno sudjelovao. Odgajatelj, koristeći se dokumentacijom, ima priliku pratiti i opažati dijete, ali i sebe u interakcijama s djetetom. Time se produbljuje svijest odgajatelja o razvojnim i individualnim potrebama svakog djeteta te olakšava odabir strategija za podupiranje djetetovog učenja, razvoja i odgoja (Slunjski, 2012).

Ovaj diplomski rad analizira važnost pedagoške dokumentacije u odgojno-obrazovnom procesu u institucionalnom okruženju. Rad se sastoji od dva dijela. Prvi dio je teorijska analiza pedagoške dokumentacije u odgojno-obrazovnim ustanovama temeljena na dostupnoj relevantnoj literaturi. Drugi dio rada prikaz je i analiza empirijskog istraživanja. Teorijski dio obuhvaća nekoliko poglavlja. Na temelju proučene literature prikazane su glavne značajke kvalitetne odgojno-obrazovne ustanove kao i suvremeni kontekst odgoja i obrazovanja. Sljedeće poglavlje odnosi se na strategije učenja kod djece te ulogu odgajatelja u suvremenom kontekstu predškolskog odgoja i obrazovanja. U trećem poglavlju prikazano je značenje pedagoške dokumentacije, vrste i oblici te važnosti i svrha dokumentiranja odgojno-obrazovnog rada. Empirijski dio rada daje prikaz istraživanja mišljenja odgajatelja o pedagoškoj dokumentaciji u odgojno-obrazovnim ustanovama. Nalazi istraživanja triangulirani su prema relevantnim i suvremenim izvorima.

2. USTANOVA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

U životu svakog pojedinca poseban značaj imaju prve godine života. Razdoblje najznačajnijeg psihičkog i tjelesnog razvoja predstavlja rano djetinjstvo, a temelji razvoja pojedinca postavljaju se upravo u tom razdoblju. Uvažavajući Konvenciju o pravima djeteta (1989) zemlje potpisnice nastoje osigurati potporu razvoju i odgoju djece. U tom kontekstu nameće se pitanje odgoja predškolske djece i skrbi za odrastanje te uloga odgojno-obrazovnog sustava (Milanović i suradnici, 2000). Odgojno-obrazovni sustav čine podsustavi predškolskog odgoja, osnovnog, srednjeg i visokoškolskog obrazovanja te ustanove obrazovanja za odrasle. U brojnim razvijenim zemljama institucionalni rani i predškolski odgoj temelj je odgojno-obrazovnog sustava, dok je dječji vrtić njegov provedbeni oblik (Petrović-Sočo, 2007).

Institucionalizacija djelatnosti odgoja i obrazovanja započela je pojavom prvih organiziranih oblika obrazovanja koje se postupno strukturiraju kao škole, a potom i drugih odgojnih ustanova. Mendeš (2020) pod pojmom „institucionalizacija“ podrazumijeva izvođenje odgojno-obrazovnog rada u posebnim ustanovama. Visković i Višnjić Jevtić (2019) navode kako se institucionalni rani i predškolski odgoj može tumačiti u kontekstu postizanja dugoročne dobrobiti društva u kojem se od djece očekuju unaprijed definirani ishodi, poput stjecanja kompetencija i akademskih postignuća. Mijenjanje, usavršavanje i redefiniranje obilježja su odgojno-obrazovnih ustanova te upravo ta obilježja posjeduje i hrvatski odgojno-obrazovni sustav. Republika Hrvatska ima specifičan odgojno-obrazovni sustav koji se nastoji uskladiti s Europskim legislativom (Mendeš, 2020).

Pojavom industrijskog društva, u Europi se sredinom 19.stoljeća počela snažno razvijati proizvodnja koja je dovela do uključivanja sve većeg broja žena na tržište rada. U tom periodu počele su se otvarati prve predškolske ustanove kao odgovor na bitne promjene koje su utjecale na obitelji u industrijskom društvu. Potreba za ustanovama, poput dječjih čuvališta i zabavišta, javila se kao posljedica zaposlenosti oba roditelja na tržištu rada (Mendeš, 2015).

U Hrvatskoj su, prije formiranja prvih odgojno-obrazovnih ustanova, djelovale ustanove koje nisu bile primarno pedagoške, ali se smatraju pretečama današnjih predškolskih ustanova. Prva takva ustanova osnovana je u Dubrovniku 1432. godine pod nazivom "Kuća milosrđa" ili "Dječje zabavište" kojoj je primarni zadatak bio socijalno-zaštitni (Mendeš,

2015). Godine 1842. u Karlovcu je otvoreno dječje čuvalište, a prvo dječje zabavište otvoreno je u Zagrebu 1869. godine, nakon čega se pristupa otvaranju ustanova takvog karaktera. Do kraja 19. stoljeća predškolski sustav sačinjavale su ustanove poput pjestovališta, čuvališta, zabavišta i kombiniranih zavoda (Mendeš, 2018). U Hrvatskoj se od 1945. godine naziv „dječje jaslice“ koristi za ustanove koje su služile za boravak do treće godine djetetova života te su bile usmjerene isključivo na brigu o zdravlju djeteta (Došen-Dobud, 1996). S vremenom su jaslice postale dio dječjih vrtića i odgojno-obrazovnih ustanova. Jaslice su, u tom periodu, bile organizirane poput vrtića, a vrtić poput škole čime se zapravo program izvršavao prema propisima, a ne prema dječjim potrebama (Petrović- Sočo, 2007). Dokumentiranje rada ovih ustanova i odgojno-obrazovnog procesa mijenjalo se sukladno promjenama paradigme koja je usmjerena na razumijevanje djeteta, djetinjstva i uloge odgojno-obrazovnih sustava.

Bašić (2011) naglašava da se dijete treba razumjeti kao cjelovito, individualno, humano i aktivno biće na čiji cjelovit razvoj treba integrirano djelovati, odnosno djelovati istodobno na sve aspekte razvoja. Okruženje treba biti organizirano tako da djeci osigurava zadovoljavanje svih potreba, a organizacija vremena treba biti fleksibilna. S vremenom je naziv „dječji vrtić“ zamijenjen nazivom „ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje“ koji podrazumijeva mjesto učenja, življenja i igre djece. U tim ustanovama rade stručno osposobljeni odgajatelji koji posjeduju položen stručni ispit i koji su spremni na neprestano profesionalno usavršavanje te daljnje samostalno obavljanje zadaća (Petrović-Sočo, 2007). Zakonskim propisima definira se način, struktura i svrha dokumentiranja rada ustanove, odgojno-obrazovnog procesa te postignuća djece.

2.1. Suvremeni kontekst ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Suvremeni rani i predškolski odgoj i obrazovanje zasniva se na kurikularnom pristupu. Različiti autori različito definiraju pojam „kurikulum“ i njegove značajke. Slunjski (2001) navodi da kurikulum podrazumijeva cjelovit tijek odgojno-obrazovnog procesa. Prema Miljak(2015), kurikulum bi trebao dati teorijsku, znanstvenu i vrijednosnu orijentaciju, a ustanova bi trebala stvarati i razvijati svoj kurikulum, pritom uvažavajući sve posebnosti okruženja i kulture u kojem ustanova funkcionira. Rinaldi (1998, prema Slunjski, 2006) određuje kurikulum kao koncepciju koja je dinamična i koja se mijenja i propituje, koncepciju u kojoj se konstantno traga za novim načinima shvaćanja radi pružanja podrške kvaliteti učenja i življenja odgajatelja, djece i roditelja. Previšić (2007) sumira sve definicije u jednu prema kojoj kurikulum suvremenog odgoja i obrazovanja zahtijeva znanstveno zasnivanje plana i programa, sadržaja, cilja, organizaciju te različite aspekte evaluacije djece.

Prilikom tumačenja kurikuluma nailazimo na različite pristupe ili meta-orijentacije. Slunjski (2001) smatra da postoje tri temeljne orijentacije: transmisijska, transakcijska i transformacijska meta-orijentacija. S druge strane, Miljak (1996) navodi dvije meta-orijentacije: transmisijsku i transakcijsko-transformacijsku. Tradicionalno i suvremeno određenje odgojno-obrazovne koncepcije u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja proizlaze iz gore navedenih meta-orijentacija. Prema njima, tradicionalno poimanje kurikuluma zasniva se na njegovom teorijskom transmisijskom usmjerenju koje u kontekstu dječjeg vrtića podrazumijeva strogu strukturu organizacije odgoja i obrazovanja unutar kojeg je uloga odgajatelja unaprijed isplanirana (Slunjski, 2001). Za razliku od tradicionalnog, suvremeni kurikulum određuje transakcijsko-transformacijski pristup koji je usmjeren na dijete i unutar kojeg se na znanje gleda kao na zajedničko konstruiranje i rekonstruiranje svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa (Miljak, 1996).

Definiranje kurikuluma kao transmisijske podrazumijeva izravno poučavanje djeteta sadržajima koji se smatraju potrebnima za dijete određene kronološke dobi te se znanja, koja se nastoje prenijeti djetetu unaprijed, definiraju i propisuju kao krajnji ishod odnosno učinak (Slunjski, 2001). Miljak (1996) navodi da se pravila, socijalne norme i kulturne vrijednosti uče imitacijom ili izravnim poučavanjem što zapravo dijete stavlja u pasivan položaj u kojem ga se pokušava napuniti znanjem te se od njega očekuje da reproducira znanja koja odgajatelj smatra da su mu potrebna. Petrović-Sočo (2009) zaključuje kako tradicionalni kurikulum naglasak stavlja na poučavanje djece u kojem su ona pasivna i u kojem postaju objekt

poučavanja te je kao takav usmjeren na ciljeve koje odražavaju uprosječivanje naspram originalnosti, ovisnost naspram međuovisnosti, memoriranje naspram stvaranju znanja te stereotipnosti naspram kreativnosti.

Transakcijska orijentacija kurikuluma nije usmjerena samo na ishod obrazovanja, nego i na sami proces obrazovanja. Znanje se sagledava kao vlastita konstrukcija i rekonstrukcija stečenih iskustava. Ovako shvaćeni kurikulum veću pažnju pridaje procesu kreiranja značenja i razumijevanja onoga što se uči, za razliku od transmisivskog pristupa u kojemu je cilj postići mjerljivu količinu znanja (Slunjski, 2001). Zaključno, transformacijska orijentacija kurikuluma odražava koncepcije u kojima se znanje konstruira u procesu učenja te podrazumijeva socijalno i osobno transformiranje djeteta. U ovom pristupu odgajatelj nema ulogu kao osoba koja posjeduje sva znanja i čiji je razvoj prestao, nego kao osoba koja nastavlja svoj osobni i profesionalni razvoj te stalno nadograđuje svoja znanja (Slunjski, 2001).

Učenje u suvremenom kontekstu odgojno-obrazovne ustanove označava aktivan proces u kojem dijete stalno sudjeluje u rješavanju problemskih situacija te otkriva i uključuje misaone procese kroz koje stječe znanje. Tako razmišljajući, dijete ima glavnu ulogu nad procesom učenja, a ne odgajatelj (Slunjski, 2006). Petrović-Sočo (2009) ističe činjenicu da dijete postaje stvaratelj vlastitog znanja i istinski subjekt učenja te se njegov položaj u odgojno-obrazovnom procesu značajno mijenja. Kako bi se to zaista ostvarilo, potrebno je da dijete boravi u poticajnom okruženju s ostalom djecom i osjetljivim odgajateljem koji zna slušati i promatrati djetetove potrebe. U konačnosti, Slunjski (2001, str. 19) izvodi zaključak da "cilj suvremenog predškolskog obrazovanja nikako ne bi trebao težiti uprosječivanju razvoja djece, nego bi se trebao usmjeriti na uvažavanje različitosti interesa, dispozicija i sposobnosti djece". Stoga bi se predškolski kurikulum trebao stalno prilagođavati i usklađivati djetetovim potrebama, interesima i mogućnostima kako bi odgovaralo svakom djetetu, neovisno o njegovoj razvojnoj razini (Slunjski, 2001). Sukladno kurikularnim meta-orijentacijama mijenja se i način dokumentiranja. Fokus se postupno sa sadržaja poučavanja usmjerava na procese učenja. Dokumentira se više proces i (samo)aktivnost djece, nego uloga odgajatelja. Ipak, zakonska legislativa još uvijek ne prati razvoj suvremenog odgojno-obrazovnog procesa.

2.1.1. Strategije učenja kod djece

Učenjem dijete unosi red u kaotično stanje koje ga okružuje.

(Stevanović, 2001)

Proces učenja djece rane i predškolske dobi dinamičan je i kontinuirani proces stjecanja novih navika, spoznaja i vještina, kao i učenje oblika i načina učenja (Visković, 2016). Učenje u ranoj dobi ne smije se ograničiti isključivo na intelektualni razvoj, već je potrebno objediniti sve aspekte razvoja u jednu cjelinu (Selimović i Karić, 2010). Uvjeti okruženja, razvoj i osobnost pojedinca određuju kvalitetu procesa učenja. Rano djetinjstvo obilježeno je intenzivnim učenjem, razvojem vještina, osobnosti i ličnosti te socijalizacijom kao rezultat prihvaćanja kulturoloških vrijednosti. Djeca će s vremenom razviti specifične strategije učenja, ali iskustva koja steknu u djetinjstvu jedan su od prediktora dugoročnih postignuća (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

Petrović-Sočo (2011) ističe kako je u praksi odgojno-obrazovne ustanove vidljivo kako djeca informacije ne preuzimaju pasivno, nego aktivno konstruiraju svoja znanja. Stoga se postupno napušta tradicionalno poučavanje kod kojeg se djetetu izravno prenose informacije te se nastoji organizirati uvjete u kojima dijete istražuje, rješava probleme i generira nove ideje. Potiče se spontano i samoinicijativno učenje kao istraživački proces koji za ishod ima razvoj vještina, znanja i osobnih kompetencija (Visković, 2016). Sadržaj učenja ne smije biti nametnut, već je potrebno poticati dječje istraživačko, iskustveno i doživljajno učenje (Visković i Višnjić Jevtić, 2019).

U kvalitetnom prostornom okruženju djeca samostalno mogu odabrati strategije učenja utemeljene na prijašnjim iskustvima. Jedan od načina učenja je dječja igra kao slobodan dječji izbor. Visković i Višnjić Jevtić (2019) igru tumače kao aktivnosti i sredstvo u kojoj dijete stupa u interakciju sa svojom okolinom. Igra djeci omogućava iskustvo rješavanja problemskih situacija, istraživanja i provjeru ishoda. Nenametnuta intervencija odgajatelja i roditelja u dječju igru doprinosi kvaliteti učenja. Klarin (2017) zaključuje kako bi odrasli trebali stvoriti uvjete za igru te da je njihov indirektan odnos djecu uči kako dijeliti, rješavati sukobe i zauzimati se za sebe. U tom kontekstu potrebno je omogućiti djeci i dokumentiranje osobnog učenja.

2.2. Uloga odgajatelja u suvremenom kontekstu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Odgajatelji su uz roditelje bitne osobe u djetetovom životu. Odgajatelj je, prema članku 26. Državnog pedagoškog standarda odgoja i naobrazbe (dalje DPS, 2008, str. 18), "stručno osposobljena osoba koja provodi odgojno-obrazovni program rada s djecom predškolske dobi i stručno promišlja odgojno-obrazovni proces u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini".

Odgajatelj u suvremenom kontekstu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ima brojne uloge. Ulogu odgajatelja u poticanju cjelovitog razvoja i učenja nije moguće jednoznačno determinirati. Sukladno tome postoji više različitih određenja. Miljak (1996) odgajateljevu ulogu vidi u tome što oblikuje način življenja u vrtiću i prilagođava prostor prema djetetu i njegovim trenutnim interesima. Prema Kalauz (2005), najvažnija uloga odgajatelja je biti promatrač, opskrbljivač, usmjerivač, motivator i suigrač u svakodnevnom odgojno-obrazovnom procesu. Implicitna pedagogija zahtijeva od odgajatelja integrirani i multidisciplinarni pristup, a njegova se uloga očituje u vidu dokumentiranja aktivnosti djece i pružanju potpore njihovom razvoju (Petrović- Sočo, 2000). Kako bi što kvalitetnije poticali rast i razvoj djeteta, odgajatelji stalno trebaju propitivati svoje snažne strane i koristiti ih u svojoj praksi, ali istovremeno osnažiti svoje slabije strane (Slunjski, 2003). Profesionalni razvoj odgajatelja preduvjet je za stvaranje kvalitetnog kurikuluma ustanove te se uvelike odražava na kontekst u kojem se kurikulum oblikuje, konstruira i živi (Fatović, 2016).

Odgajateljevo učenje ne prestaje nakon institucijskog obrazovanja te se on tijekom životnog vijeka stalno usavršava i obrazuje. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja (2008) propisuje odgajateljima, stručnim suradnicima i ravnateljima dječjih vrtića neprestano profesionalno usavršavanje. Napredak cjelokupne odgojno-obrazovne ustanove nije moguć bez kontinuiranog profesionalnog usavršavanja. Odgajatelji za vrijeme svog profesionalnog razvoja sudjeluju u brojnim stručnim usavršavanjima. Osposobljavanje i stručno usavršavanje ključan su preduvjet unaprjeđenja kvalitete odgojno-obrazovne ustanove i djelatnosti (Lučić, 2007). Pavlić (2015) smatra da bi zbog toga svaka ustanova svojim djelatnicima trebala predstaviti plan stručnog usavršavanja koji bi morao biti u skladu s interesima i potrebama djelatnika. Stručna usavršavanja prilika su za stjecanje znanja, kao i prilika za razvoj kompetencija odgajatelja.

Lučić (2007) odgajatelja promatra kao nositelja aktivnosti u odgojno-obrazovnoj ustanovi i smatra da je njegovo cjeloživotno obrazovanje osnova na kojoj gradi djetetove i

svoje interese. Cjeloživotno učenje proces je stjecanja i unaprjeđivanja znanja i vještina tijekom cijelog životnog vijeka (Pastuović, 2008). Temeljna odrednica cjeloživotnog učenja je znanje, a iskorak u djelovanju i uvjerenju pozitivna su posljedica tog procesa. Na cjeloživotno učenje može se gledati kao na ulaganje u sebe i u svoje znanje te bi spoznaja odgajatelju trebala biti nit vodilja da kroz taj proces prvo obogati sebe na profesionalnoj i osobnoj razini, a potom i sve sudionike odgojno-obrazovnog procesa (Fatović, 2001).

Značaj svih oblika cjeloživotnih učenja očituje se u vidu razvoja profesionalnih kompetencija. Visković i Višnjić Jevtić (2019) profesionalne kompetencije definiraju kao spoj osobnih kvaliteta odgajatelja i stručnih kompetencija koje se ujedno poistovjećuju s kvalifikacijom stečenom po završetku inicijalnog obrazovanja. Iako se s osobne kvalitete treba preusmjeriti na razvoj profesionalnih kvaliteta, razumljivo ju je sagledavati kao sastavnicu profesionalnih kompetencija odgajatelja. Kompetentan odgajatelj treba imati pozitivan stav prema konstantnom profesionalnom razvoju te treba posjedovati stručne vještine i znanja za uspostavljanje partnerskih odnosa (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (dalje NKRPOO, 2015, str. 12) ističe temeljne kompetencije za cjeloživotno učenje, a to su: digitalna kompetencija, matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju, komunikacija na materinjem jeziku, komunikacija na stranom jeziku, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetništvo te kulturna svijest i izražavanje. Ove kompetencije se razvijaju u bogatom i poticajnom okruženju koje podrazumijeva prihvaćanje i razumijevanje djece. U takvom se ozračju razvijaju profesionalne kompetencije odgajatelja poput samopouzdanja, kritičkog i kreativnog mišljenja, sposobnosti rješavanja sukoba te sposobnost praćenja i dokumentiranja aktivnosti djece (Ivon i Mendeš, 2015).

3. PEDAGOŠKA DOKUMENTACIJA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Dokumentacija je prozor u svijet učenja djece.

(Harris-Helm i suradnici, 2007, prema Slunjski, 2012)

U odgojno-obrazovnom procesu planiranje i djelovanje treba temeljiti na vrijednostima koje doprinose cjelovitom razvoju djeteta. Prema NKRPOO (2015) vrijednosti koje doprinose cjelokupnom osobnom razvoju pojedinca su: autonomija, humanizam, identitet, kreativnost, odgovornost, tolerancija i znanje. U oblikovanju kurikuluma ključno je promatranje, praćenje i razumijevanje djeteta, kao i dokumentiranje njihovih aktivnosti. Dokumentiranje stvara podlogu za pripremu okruženja, intervencije odgajatelja i usklađivanje odgojno-obrazovnog rada s individualnim potrebama djece (NKRPOO, 2015).

Dijete je osoba koja ima pravo na donošenje odluka i na sudjelovanje, kao i osoba koja posjeduje kompetencije što predstavlja logičke i etičke razloge da ga se pita za mišljenje (Brooker, 2001; prema Slunjski, 2012). Iako je "slušanje" djece postala suvremena pedagoška tendencija i pravo, još uvijek se zadržalo mišljenje kako odrasli najbolje poznaju dijete, njegove potrebe i interese što je oprečno Konvenciji (Konvencija o pravima djeteta, 1989). Zbog toga prihvaćanje ideje da dijete treba uistinu "slušati" predstavlja veći izazov od pronalaženja načina na koji se to u praksi može izvesti. Vrlo je važno da odrasli promatraju djecu s uvažavanjem i da su uključeni u njihov proces učenja, življenja i postojanja jer tako puno bolje razumiju što djeca pokušavaju reći (Moss, 2001; prema Slunjski, 2012). Za bolje shvaćanje djeteta, njegovih teorija, ideja i interesa, pomaže nam dokumentacija koja ujedno služi za djelovanje koje je u skladu s tim shvaćanjem. Dokumentiranje u tom procesu predstavlja alat za unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovne prakse (Taloš Lopar i Martić, 2015).

Taloš Lopar i Martić (2015) definiraju značenje pojmova dokumentacije i procesa dokumentiranja te na svojstvene načine opisuju njihovu vrijednost i mogućnost primjene u odgojno- obrazovnom radu dječjeg vrtića. Dokumentiranje obuhvaća sustavno prikupljanje dokumentacije koja podrazumijeva pisane bilješke, transkripte razgovora, dnevnike, brojne narativne forme, likovne radove, fotografije te audio i videozapise (NKRPOO, 2015). Slunjski (2012) sagledava dokumentaciju kao svojevrsni "alat za promatranje" procesa učenja i življenja djece koji olakšava odgajatelju razumijevanje, ali i osiguravanje podrške tom procesu. Fatović (2016) dokumentaciju opisuje kao iznimno zahtjevan proces koji zahtijeva profesionalni i osobni angažman te ističe kako odgajatelji koji rade na dokumentaciji izravno

rade na sebi i propituju i nadograđuju stavove o učenju djece. Dahlberg, Moss i Pence (1999) ističu kako dokumentiranje ne samo da proces učenja čini vidljivim, nego ono otvara prostor za dijalog o složenosti procesa koji se dokumentira. Bit ovako shvaćene dokumentacije, za razliku od onog koji se pripisuje tradicionalno pedagoškoj dokumentaciji, nije u programiranju nečeg što bi se trebalo postići, nego u boljem razumijevanju postojećih znanja djece i pružanju potpore procesu njihova učenja. Govori se o aktivnostima koje za krajnji cilj imaju utvrditi ne samo postojeće znanje, nego proučiti i shvatiti način na koji djeca razmišljaju, rješavaju probleme i dolaze do zaključaka (Slunjski, 2020).

3.1. Vrste pedagoške dokumentacije

Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (2019, Čl. 52) podrazumijeva sustavno vođenje dokumentacije kao obvezu svakog dječjeg vrtića. Obrasci i sadržaj pedagoške dokumentacije uređeni su Pravilnikom o obrascima i sadržaju dokumentacije i evidencije o djeci u dječjem vrtiću (dalje Pravilnik, 2001). Prema članku 2. Pravilnika (2001), u pedagošku dokumentaciju spadaju: matična knjiga djece, knjiga pedagoške dokumentacije odgojne skupine, imenik djece, ljetopis dječjeg vrtića, godišnji plan i program odgojno-obrazovnog rada, program stručnog usavršavanja, dosje djeteta s posebnim potrebama te knjiga zapisnika.

Prema Pravilniku (2001), odgajatelj vodi matičnu knjigu za svu djecu u dječjem vrtiću, a ona sadržava sljedeće podatke: podatke o nazivu dječjeg vrtića (sjedište i naziv dječjeg vrtića), ime, prezime i potpis ravnatelja u vrijeme početka i završetka vođenja knjige, redni broj knjige i pedagošku godinu te podatke o djetetu (ime i prezime djeteta i roditelja ili skrbnika te njihovu adresu i datum i mjesto rođenja djeteta. Imenik djece sadrži podatke o djetetu (ime i prezime djeteta, datum i mjesto rođenja, adresa stanovanja i broj mobitela roditelja ili skrbnika, broj osigurane osobe, broj zdravstvenog osiguranja i osnovu osiguranja, kronična oboljenja, procijepljenost te vrijeme i razloge izostanka) i podatke o nazivu dječjeg vrtića i odgojnoj skupini, pedagoškoj godini te potpise odgajatelja i ravnatelja. U ljetopisu dječjeg vrtića navode se podatci o pedagoškoj godini, povijest ustanove i pregled aktivnosti kroz godinu uz priloženu fotodokumentaciju. Dječji vrtić dužan je trajno pohraniti matičnu knjigu djece i ljetopis, dok se ostatak dokumentacije čuva minimalno pet godina (Pravilnik, 2001).

Godišnji plan i program odgojno-obrazovnog rada treba biti koncipiran kao cjelina, sadržavati podatke o ustrojstvu rada, materijalnim uvjetima, njezi i skrbi za zdravlje i tjelesni razvoj djece te podatke o odgojno-obrazovnom radu. Godišnje izvješće o ostvarivanju plana i

programa odgojno-obrazovnog rada donosi se do 31. kolovoza tekuće godine za svaku pedagošku godinu uz prethodnu raspravu i zaključke na odgajateljskom vijeću. Prema Pravilniku (2001), odgajatelji i stručna služba obvezni su voditi program stručnog usavršavanja koji sadrži osobne podatke i podatke o dječjem vrtiću i oblike stručnog usavršavanja. Za svako dijete koje ima određenu vrstu posebnih potreba, bilo da je riječ o djeci s teškoćama u razvoju ili o darovitoj djeci, potrebno je voditi dosje djeteta kojeg vode odgajatelji i svi članovi stručne službe. Knjiga zapisnika vodi se za sastanke internih stručnih aktiva, odgajateljskih vijeća, radnih dogovora te stručnog tima dječjeg vrtića. Za svaku vrstu sastanaka predviđena je zasebna knjiga (Pravilnik, 2001).

Bučević i Somolanji Tokić (2021) uočavaju različitost tumačenja termina pedagoške dokumentacije, a zbog potrebe rada usporedile su prikaz pedagoške dokumentacije u Pravilniku (2001) u odnosu na Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (dalje NKRPOO, 2015). Prema članku 4. Pravilnika (2001), knjiga pedagoške dokumentacije odgojne skupine sadržava orijentacijski plan i program odgojno-obrazovnog rada i njegovo vrednovanje (uglavnom tromjesečno), zajedničke aktivnosti djece i odraslih, tjedni plan i program te dnevnik odgojno-obrazovnog rada. Suprotno tome, u NKRPOO (2015) napušta se strogo planiranje sadržaja i aktivnosti učenja te se planiranje odgojno-obrazovnog procesa temelji na mogućnostima i interesima djece.

Bučević i Somolanji Tokić (2021) ističu kako se prema Pravilniku (2001) od odgajatelja očekuje da djetetov razvoj dijeli na razvojna područja, dok nasuprot tome NKRPOO (2015) djetetov razvoj tumači kao sveobuhvatan i nedjeljiv na razvojna područja. Prema Pravilniku (2001), razvojne zadaće koje sadrži knjiga pedagoške dokumentacije ukazuju na školificirani pristup (metodička područja) koja lako odgajatelja mogu navesti na planiranje rada fragmentirajući dječji razvoj. Pedagoško dokumentiranje, koje je u skladu s NKRPOO (2015) i suvremenim spoznajama, može se prepoznati isključivo u dnevniku rada u kojem odgajatelj bilježi i tumači djetetove akcije. Iz istraživanja se može istumačiti kako Pravilnik (2001) i NKRPOO (2015) ne definiraju jednako sliku o djetetu i njegovu razvoju. Bučević i Somolanji Tokić (2021) zaključuju kako usklađenost sadržaja oko definiranja ključnih pojmova nužno ne znači njihovu primjenu i razumijevanje u praksi, nego omogućavaju jednako polazište koje je potrebno za kvalitetne promjene. Stoga je neophodna međusobna usklađenost suvremene pedagoške teorije i temeljnih propisa koji reguliraju rad odgojno-obrazovnih ustanova.

3.2. Svrha i značaj pedagoške dokumentacije

Dokumentacija procesa učenja djece bitna je jer proces čini vidljiv, odnosno omogućava kvalitetnije i bolje sagledavanje tog procesa i njegovo vrednovanje u prostoru i vremenu (Rinaldi, 2002). U svakodnevnoj odgojno-obrazovnoj praksi ističu se različite namjene pedagoške dokumentacije, pa NKRPOO (2015) pod namjene dokumentacije podrazumijeva oblikovanje kurikuluma, procjenu postignuća djece i njihovih kompetencija te partnerstvo s roditeljima i širom zajednicom. Pedagoška dokumentacija jednako je značajna i odgajateljima i djeci jer odgajateljima služi kao refleksija, a djeci omogućava prisjećanje na aktivnosti u kojima su sudjelovali, ali i na razumijevanje procesa osobnog razvoja i učenja te planiranja i vrednovanja aktivnosti. Slunjski (2020) navodi kako dokumentacija može postati kvalitetna pedagoška dokumentacija tek onda kad joj se pridruži zajednička refleksija odgajatelja ili odgajateljica i djece.

Tvorba kurikuluma cikličan je proces koji obuhvaća sustavno prikupljanje zapisa i dokumentacije, planiranje akcija, analizu i refleksiju te kontinuirano praćenje (Vidačić Maraš, 2015). Izgradnja kurikuluma proces je koji nikad ne prestaje te se kurikulum u cjelini može mijenjati, graditi i unaprjeđivati, ako se svaki od dijelova procesa promatra i unaprjeđuje individualno u kontekstu sustava unutar kojeg se odvija. Vidačić Maraš (2015) donosi zaključak kako se kvalitetan kurikulum ne može graditi bez sustavnog promišljanja i rada na svim aspektima odgojno-obrazovne ustanove. Rinaldi (2006) dokumentaciju shvaća kao snagu koja akcije odraslih i djece čini vidljivima i koja doprinosi kvaliteti komunikacije. Zato se dokumentacija shvaća kao vrijedan alat pri izgradnji kvalitetnog kurikuluma.

Pedagoška dokumentacija omogućava djeci da svoje misli i osjećaje lakše objasne svojoj okolini. Odgajatelj lakše razumije način razmišljanja djece kada ona iznose interpretacije o svojim aktivnostima. Djeca putem izlaganja svojih radova, a odgajatelji bilježenjem njihovih izjava dobivaju poruku kako je ono što čine i govore zaista važno. Dokumentiranje i praćenje procesa aktivnosti djeteta olakšava razumijevanje i uočavanje njegovih metakognitivnih procesa (Hajdin, 2018). Od posebnog su značaja situacije u kojima djeca pomoću dokumentacije roditeljima objašnjavaju aktivnosti u kojima su sudjelovala i iskustava koja su stekla. Dokumentacija djeci služi kao određena vrsta podsjetnika na početne zamisli i ideje te im otvara prostor za napredak (Slunjski, 2008).

Pedagoška dokumentacija predstavlja jedan od alata pri razvoju kvalitetne komunikacije i partnerstva između odgajatelja i roditelja. Pomoću dokumentacije roditelji

stvaraju uvid u odgojno-obrazovni proces i dobivaju mogućnost saznati što i kako su njihova djeca radila, odnosno uvid u proces njihova djelovanja i krajnji produkt (Slunjski, 2001). Roditelji kroz dokumentaciju mogu steći sliku o načinu kako dijete stječe znanja, kako upotrebljava različite materijale, što ono voli i što ga interesira te bi zbog toga dokumentacija trebala biti dostupna djeci i roditeljima (Slunjski, 2008).

Suvremeni odgajatelj, pomoću prikupljene dokumentacije, povezuje se s ostalim odgajateljima i stručnim suradnicima radi boljeg razumijevanja djeteta te procesa odgoja i obrazovanja (Hajdin, 2018). Kada odgajatelj svoje aktivnosti samostalno procjenjuje tada je njegova procjena subjektivna jer u pozadini stoje njegovi stavovi i uvjerenja o pojedinom djetetu, no kada to čini u razgovoru s ostalim kolegama tada pristup postaje profesionalniji i objektivniji (Taloš Lopar i Martić, 2015). Slunjski (2012) navodi kako često u tim razgovorima dolazi do sukoba mišljenja, ali kako je to upravo put prema uviđanju vlastitih pogrešaka u radu te smjer ka postizanju kvalitetne refleksivne prakse. Također, dokumentacija pomaže odgajateljima da razumiju i shvate vlastitu ulogu u odgojno-obrazovnom procesu i ona svjedoči o razvojnoj razini na kojoj se nalaze profesionalne kompetencije odgajatelja. Odgajatelj dokumentiranjem postaje svjestan svojih pogrešaka i time razvije svoje kompetencije koje su uvjet za profesionalizaciju odgajateljske struke (Miljak, 1996).

4. DOKUMENTIRANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOG PROCESA

U ustanovama ranog i predškolskog odgoja naglasak se stavlja na kvalitetu iskustva kod djece. Iz tog razloga važno je promatrati i analizirati iskustva koja djeca stječu za vrijeme boravka u dječjem vrtiću. Proces refleksije i dokumentiranja predstavlja podlogu za analizu kvalitete iskustva u svakodnevnom životu djece, a dokumentacija odgajateljima omogućava sustavno promatranje dječjih iskustava u svim aspektima (Giandomenico, Musatti, i Picchio, 2012). U svrhu unaprjeđivanja odgojno-obrazovne prakse, odgajatelji trebaju kontinuirano dokumentirati, bilježiti i opservirati aktivnosti i interakcije djece sa svojom okolinom.

Svrha prikupljene dokumentacije ne podrazumijeva svrstavanje djeteta prema razvojnim područjima i provjeravanje prema određenim kategorijama, nego na osnovu gledanja, slušanja i razumijevanja pružiti podršku njegovom učenju i odgoju. Pomoću dokumentacije odgajatelji lakše mogu procijeniti trenutnu razinu djetetovih sposobnosti, znanja, vještina i interesa. Također, olakšava im prilagodbu složenosti aktivnosti i materijala koji su ponuđeni djeci (NKRPOO, 2015).

Kvalitetna pedagoška dokumentacija obuhvaća različite bilješke, sažetke razgovora, fotografije, audiozapise, videozapise, dječje uratke i crteže. Ovi artefakti postaju pedagoška dokumentacija u trenutku kada se u proces uključi promišljanje s ciljem razvoja odgojno-obrazovnog procesa odnosno pedagoške prakse, a sukladno tome i razvoju pedagoške teorije. Pedagoška dokumentacija nije samo rezultat, nego i proces čiji je cilj objasniti i prikazati. Kao takva, ona propituje postojeće poglede na pedagošku praksu, odgajatelje i djecu (Forman i Fyfe, 1998; prema Slunjski, 2020).

Postoji mnogo oblika i namjena dokumentiranja dječjih aktivnosti. Kako bi se dobila cjelokupna slika o djetetovim mogućnostima, kompetencijama i interesima, potrebno ih je promatrati u različitim situacijama i na različite načine. Slunjski (2012) navodi kako se neke od aktivnosti dokumentiranja i promatranja događaju spontano, dok je neke potrebno unaprijed planirati. Neki autori naglašavaju vrijednost dokumentacije u procesu učenja i razvoja djece, pa tako Rintakorpi (2016, prema Slunjski, 2020) smatra kako dokumentacija osigurava bolju fokusiranost odgajatelja na djecu. Samim time promiče se unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovne prakse.

4.1. Dokumentiranje postignuća djece

Kako bi zaista pružili kvalitetnu podršku cjelovitom razvoju djeteta, prvenstveno ga je potrebno razumjeti. Prvi korak podrazumijeva izgradnju uvažavajućeg, otvorenog i iskrenog odnosa s djecom. Proces dokumentiranja u tom koraku postaje alat za unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovne prakse. Taloš Lopar i Martić (2015) izvode zaključak kako je onda ispravno dokumentaciju sagledavati kao „treće oko“ odgajatelja koje omogućava uvid u poimanje i viđenje djeteta, u kontekstu Reggio pedagogije u kojoj se prostor naziva „trećim odgajateljem“.

Namjena pedagoške dokumentacije ne očituje se isključivo u ocjenjivanju i procjenjivanju djeteta nego i sustavnom razumijevanju, slušanju, gledanju te na temelju toga, pružanju podrške njegovu razvoju. Vrijednost dokumentacije nedvojbeno se ističe u procesu razvoja i učenja djece. Rintakorpi (2016) ističe kako pedagoška dokumentacija odgajatelju omogućava veću fokusiranost na djecu, a time i na poboljšanje kvalitete njegovog odgojno-obrazovnog rada (Slunjski, 2020). Navedeno se očituje u Reggio pedagogiji. Prema navedenom konceptu, dokumentiranje vodi izgradnji slike o djetetu kao aktivnom, kreativnom i kompetentnom biću koje tako razvija „pedagogiju slušanja“. Ona doprinosi osjetljivosti i otvorenosti svih sudionika međusobno te uspostavi kvalitetnijih odnosa s djecom (Rinaldi, 2012, prema Vujičić, 2016). Drugim riječima, dokumentacija je snažan alat za bolje upoznavanje djeteta, njegovih potreba, interesa, mogućnosti i načina razmišljanja (Slunjski, 2020).

Analiza pedagoške dokumentacije ukazuje na važnost dječjeg iskaza i onoga što dolazi od strane djeteta, jer se aktivnosti odgajatelja temelje upravo na aktivnostima djece. Harris-Helm i suradnici (2007, prema Slunjski, 2012) u oblike pedagoške dokumentacije svrstavaju: individualni portfolio, dječje uratke (zajedničke i individualne), dječje (samo)refleksije, narativne oblike i opservacije postignuća djece. Individualni portfolio ili razvojna mapa jedan je od načina dokumentiranja i praćenja razvoja djeteta i njegovih postignuća. Visković (2021) navodi kako kvalitetno vođena razvojna mapa pretpostavlja zajedničku suradnju svih dionika procesa odrastanja i razvoja djeteta. Ona uključuje djecu kao subjekte osobnog odgoja i obrazovanja, ali i obitelj, odgajatelje i ostale stručne suradnike. Pri dokumentiranju odgajateljevih aktivnosti, upotrebljava se grupni i individualni portfolio te (samo)refleksije i zajedničke refleksije stručnih suradnika. Prema NKRPOO (2015), najčešće refleksije odnose

se na: kvalitetu odgojno-obrazovnih intervencija odgajatelja u aktivnostima djece, kvalitetu suradnje s roditeljima, članovima stručnog tima i drugim čimbenicima i slično.

4.2. Dokumentiranje profesionalnog razvoja odgajatelja

Prema NKRPOO (2015), u ustanovama ranog i predškolskog odgoja postoje oblici dokumentiranja za aktivnosti djece, ali i za aktivnosti odgajatelja. Stoga prikupljanje i konstruiranje pedagoške dokumentacije predstavlja reflektivni i istraživački proces za koji ne postoji univerzalno pravilo. U tom pogledu odgajatelji u svojoj reflektivnoj praksi stalno otkrivaju i istražuju nove mogućnosti i primjerenost različitih oblika dokumentiranja (Slunjski, 2012). Analizama kvalitete odgajateljevih intervencija utvrđeno je da u odgojno-obrazovnim aktivnostima pomaže pedagoška dokumentacija čime ona postaje podloga unaprjeđenja i vodećim alatom profesionalnog razvoja i učenja odgajatelja (Slunjski, 2020). Stoga se dokumentacija može upotrebljavati kao osnova za promišljanje o odgajateljevom radu te evaluacije postignuća djeteta kao i prakse u cijelosti.

Odgajateljima dokumentacija olakšava razumijevanje djeteta te izgradnju partnerstva s roditeljima. Tankersley i suradnici (2012) smatraju kako dokumentacija odgajatelju omogućuje da bolje procjenjuje, postavlja ciljeve i planira interakcije koje će poboljšati rezultate učenja. Analizom dokumentacije, odgajatelj uviđa vlastite pogreške u odgojnoj praksi te ima mogućnost mijenjanja istih (Miljak, 2015). Nakon navedene aktivnosti, kvalitetan odgajatelj dolazi do (samo)refleksije vlastite odgojne prakse, gdje postavlja pitanja i kritike kako bi poboljšao daljnji rad. Također, odgajatelji koji su usmjereni na osobni profesionalni razvoj vode o tome i osobnu dokumentaciju. Dokumentacija odgajatelja pretpostavlja mapu osobnog razvoja. Sadržaj je u rasponu evidencije stručnog usavršavanja pa do refleksije i rasprava o odgojno-obrazovnom procesu.

U nastavku će se opisati i definirati neki od najčešće korištenih oblika dokumentacije u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

4.2.1. Individualni portfolio djece

Individualni portfolio ili razvojna mapa može se definirati kao kolekcija pedagoške dokumentacije čija je svrha praćenje i pružanje podrške različitim područjima dječjeg učenja i razvoja. Oblik je dokumentiranja koji je drugačiji od ostalih oblika praćenja te je zato jedinstven za svako dijete i predstavlja proces njegova učenja. Proces stjecanja znanja

sagledava se mnogo kompleksnije od raspolaganja djeteta s činjenicama. Stoga je nužno dokumentirati i pratiti način na koji dijete iznosi svoje pretpostavke i razmišljanja, rješava probleme i razvija svoje kompetencije (Slunjski, 2020).

Prema Slunjski (2020), individualan portfolio obuhvaća aktivnosti i razmišljanja djeteta, djetetov napredak tijekom vremena, uključivanje djeteta u samoprocjenu vlastitih postignuća, stečena iskustva, refleksiju odgajateljeva očekivanja od djeteta te pružanje osnovnih informacija o aktivnostima i napretku djeteta. Za izradu individualnog portfolija potrebno je sustavno sistematizirati i prikupljati dokumentaciju, a vrijednost portfolija očituje se u vidu podrške djetetovom angažiranom i aktivnom učenju. Odgajatelj analizirajući fotografije, audio zapise i videozapise dobiva bolji uvid u način razmišljanja pojedinca i u svoj rad (Slunjski, 2012). Kvalitetna razvojna mapa pretpostavlja aktivno uključivanje djece, ali i ostalih dionika procesa, roditelja i stručnih suradnika (Visković, 2021).

4.2.2. Individualni i zajednički dječji uradci

U najčešće oblike dokumentiranja aktivnosti djece u dječjem vrtiću spadaju individualni i zajednički dječji uradci koji često svjedoče o njihovom procesu učenja i njihovim interesima. Dječji uradci neizostavna su komponenta odgajateljeve refleksije i evaluacije kvalitete odgojno-obrazovnog procesa te odgajatelju pružaju uvid u proces učenja kod djece (Slunjski, 2020). U ključne elemente procesa dokumentiranja spadaju crteži i slike, pisani uradci djece (brojevi, slova, knjige, pisma i improvizirani grafikoni), verbalni izričaji (pitanja, diskusije, hipoteze), dječje konstrukcije (građevine od raznih materijala, skulpture), dramski i glazbeni izričaji te izričaji pokretom i plesom (Slunjski, 2020). Mogu biti sastavni dio pedagoške dokumentacije skupine i/ili razvojne mape djeteta i odgojne skupine.

Crteži i slike predstavljaju karakteristične oblike vizualne percepcije koji mogu biti dragocjeni oblici dokumentacije ako ih odgajatelj interpretira na adekvatan način. Sagledavajući crtež ili sliku djeteta, odgajatelj provodi analizu s obzirom na značenje koje ono ima za dijete te s obzirom na vještine i znanja koje dijete njime izriče. Vrlo je bitno da odgajatelj uoči je li dijete u svojoj ekspresiji nastojalo prikazati sadržaj realno ili se pak u svojoj ekspresiji koristilo simbolima (Slunjski, 2020). Djetetov crtež može ukazati na kojoj se likovnoj razini ono upravo nalazi te se na osnovu crteža, ako se ispravno interpretira, može dobiti uvid u njegov razvoj. Ipak, na osnovu analize jednog dječjeg crteža nije opravdano zaključiti niti generalizirati o razvojnom statusu djeteta.

Na temelju djetetove vizualne ekspresije može se lakše razumjeti način na koji dijete sagledava postojeći problem, ali i kako vidi mogućnost rješenja tog problema. Međutim, ne mogu se samo na temelju djetetova crteža donositi zaključci o razini njegova razvoja jer to predstavlja veliku zamku ovog vida dokumentacije. Postoje brojni faktori koji utječu na crtež djeteta poput raspoloženja, nedostatka određenog materijala i nedostatka vremena (Bećirović-Karabegović, 2014). Slunjski (2020) smatra kako je upravo mogućnost prisjećanja djeteta na prethodne načine promišljanja jedna od najvažnijih namjena sustavnog prikupljanja slika i crteža.

Pisani uradci djece, osim brojeva i slova, uključuju i brojne druge elemente koji su njima slični poput raznih grafikona, simbola i oznaka. Djeca od trenutka kada otkriju vrijednost pisanja u svojim izričajima koriste različite zamjene koje svojim oblikom i veličinom variraju. Kroz te ekspresije dijete izražava svoja iskustva, razumijevanja i doživljaje, dok se ekspresije kod djece koja znaju pisati očituju u obliku raznih poruka i pisma. Ove je ekspresije potrebno sustavno prikupljati i pohranjivati jer svjedoče o razvoju pismenosti i brojnih drugih kompetencija (Slunjski, 2020).

Verbalni izričaji djece doprinose razvoju odgojno-obrazovnog procesa i stvaranju situacija učenja. Svakodnevno se proširuju i obogaćuju te predstavljaju sastavni dio brojnih interakcija djece međusobno, ali i s odgajateljima. Sustavno prikupljanje i dokumentiranje verbalnih izričaja (transkripti razgovora ili kratke bilješke) uvelike doprinosi planiranju budućih radnji i zajedničkoj refleksiji odgajatelja. Uz sposobnost recitiranja brojlica, pjesmica i napjeva, u verbalne izričaje djece ubraja se sposobnost izražavanja mišljenja, uključivanje u diskusije, postavljanje pitanja i davanje odgovora (Slunjski, 2020).

Glazbeni izričaji kod djece često dolaze spontano u vidu pjevušenja, pjevanja, pljeskanja rukama te pucketanja prstiju. Djeca proizvode ton koristeći prave ili izmišljene instrumente. Glazbeni dječji izričaji odgajatelju pružaju uvid u trenutno emocionalno stanje djeteta, raspoloženje i proces učenja i proces stjecanja kompetencija (Slunjski, 2020).

Kroz **pokret** djeca izražavaju svoje ideje, iskustva, znanja i razumijevanja. Dijete svoju spretnost, ravnotežu i koordinaciju koristi u različite svrhe. Neke fenomene i pojave poput kretanja gliste, leta leptira, tromosti medvjeda i slično, dijete lakše izražava kroz skakanje, poskakivanje, puzanje, kotrljanje i ostale slične pokrete. Odgajatelj ove izričaje može dokumentirati fotografiranjem, videosnimanjem i anegdotskim bilježenjem te ih koristiti pri oblikovanju odgojno-obrazovnog procesa (Slunjski, 2020).

Dramski izričaji djece poistovjećuju se s njihovom dramskom igrom u kojoj se djeca uživljavaju u uloge koje ne posjeduju u realnom životu. Igrajući se određenih situacija (rođendanska proslava), osoba (doktor, frizer, policajac) i različitih odnosa (odnos odgajatelj-dijete), djeca nam pokazuju da svaka od tih uloga ima veliko značenje i vrijednost za njih. Odgajateljima te aktivnosti otkrivaju mnogo o djeci. Dramskim izražavanjem djeca izražavaju različita iskustva, ali i načine na koje razumiju ta iskustva (Slunjski, 2020).

Konstrukcije i trodimenzionalne ekspresije djece, poput građevina od kockica, skulptura i drugih skulptura od neoblikovanih materijala, označavaju bitnu komponentu njihova razvoja, a odgajatelju izazov dokumentiranja. Djeca kroz stvaranje trodimenzionalnih skulptura nastoje prikazati izgled, ali i način funkcioniranja različitih mehanizama i objekata. Slunjski (2020) navodi kako je pri stvaranju i konstrukciji bitna usmjerenost na proces, a ne samo na krajnji produkt.

4.2.3. Narativni oblici

U narativne oblike spadaju bilješke za djecu, za odgajatelje, za roditelje, za pano i izložbe i za profesionalnu zajednicu učenja (Harris-Helm, 2007, prema Slunjski, 2012). Slunjski (2008) ističe kako su bilješke odgajatelja jedan od najvrjednijih oblika dokumentiranja. Odgajatelj u njima navodi bitne činjenice vezane za pojedine aktivnosti, pitanja koja dolaze od djece, tvrdnje koje oni izriču kao i zaključke do kojih dolaze na temelju iskustvenog učenja ili uz pomoć odgajatelja.

Ove oblike dokumentacije potrebno je kombinirati i nadopuniti s ostalim oblicima dokumentiranja poput fotografije ili videozapisa, a sve u svrhu stvaranja cjelovite slike o tijeku aktivnosti kao i zajedničke refleksije odgajatelja (Slunjski, 2008). Neki odgajatelji vode deskriptivno-narativne bilješke koje podrazumijevaju oblik dokumentiranja gdje odgajatelj bilježi sve što je dijete reklo i učinilo bez ikakvog sistematiziranja ili interpretiranja tijekom bilježenja. Anegdotski zapis je kratak, objektivan, opisni sažetak jednog događaja ili incidenta koji se zapisuje nakon što se događaj dogodio. Vodeći narativne zapise o djeci, profesionalni odgajatelj ne smije zaključivati o dječjoj percepciji. Bubić (2014) upozorava na razliku "pogleda odozgo" kada odrasli tumače dječje iskaze i percepciju za razliku od "pogleda od dolje", odnosno prihvaćanja dječje autentične percepcije.

4.2.4. Videozapis kao sredstvo dokumentiranja postignuća djece

Video snimanje predstavlja sveobuhvatan oblik dokumentiranja jer se videozapisom određenu aktivnost obuhvaća mnogo šire te je i sama analiza i interpretacija veća nego da je samo riječ o fotografiji ili tonu. Videozapis pomaže pri analizi aktivnosti djece, analizi prostorno-materijalnog okruženja te načina na koji djeca upotrebljavaju materijale koji su im dostupni u njihovoj neposrednoj okolini (Slunjski, 2008). Roditelji i šira zajednica kroz videozapis dobivaju širu sliku o cjelokupnoj kulturi vrtića, o načinu življenja i učenja u dječjim vrtićima. Slunjski (2008) zaključuje kako roditelji na temelju boljeg razumijevanja djeteta razvijaju svoje roditeljske kompetencije i redefiniiraju svoju roditeljsku ulogu.

Bećirović-Karabegović (2014) smatra kako je kroz sustavno pregledavanje i tumačenje videosnimki moguće dobiti niz podataka o komunikaciji između odgajatelja i djece, o pitanjima koja se postavljaju i o reakcijama na određene situacije i poticaje. Video dokumentacija pruža uvid u intervencije odgajatelja tijekom aktivnosti, odnosno u količinu i kvalitetu tih intervencija. Zbog toga, video dokumentacija predstavlja snažnu podlogu za razvoj kvalitetne refleksivne prakse svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa jer pruža mogućnost odgajateljima da dožive sebe iz perspektive iz koje se inače ne vide (Slunjski, 2008).

4.3. Uloga djece u dokumentiranju

Prema Konvenciji (1989) svako dijete ima pravo na participaciju, odnosno pravo da bude saslušano i izrazi svoje viđenje i perspektivu. NKRPOO (2015) naglašava važnost aktivnog sudjelovanja djeteta u kreiranju, planiranju i vrednovanju odgojno-obrazovnog procesa. U tom pogledu Slunjski (2011) izvodi zaključak kako su djeca sukreatori kurikuluma i odgojno-obrazovnog procesa.

Pedagoška dokumentacija put je koji vodi prema povezivanju odgajatelja i djece. Kako bi dokumentacija bila emancipirajuća i kvalitetna, treba biti otvorena za različita viđenja i perspektive (Bath, 2012). Za obogaćivanje i nadogradnju procesa dokumentacije, nužno je uzimati u obzir perspektivu djece i uključivati ih u sam proces jer time odgajatelji dobivaju ključne informacije koje pomažu u boljem shvaćanju djetetovih ideja i zamisli (Slunjski, 2012). Pritom se uloga dokumentacije očituje u produbljivanju i širenju dječjeg učenja te

poticanju rasprava između djece, a ujedno je i podsjetnik na prethodne aktivnosti. Djeca uz pomoć dokumentacije mogu lakše objasniti svoje poruke okolini te se zapisivanjem njihovih izjava odašilje poruka kako je ono što govore i čine zaista važno (Slunjski, 2020).

Slunjski (2008) poseban značaj pridaje situacijama u kojima djeca, uz pomoć dokumentacije, roditeljima mogu prikazati kojim su se aktivnostima bavila te koja su iskustva stekla. Zajednička refleksija i dokumentacija koristi djeci za istraživanje vlastitog procesa učenja te prikazuje način na koji djeca transformiraju svoje znanje, ali i kako doprinose shvaćanju druge djece. Dokumentacija djeci omogućava upoznavanje vlastitih kognitivnih strategija kao i budućih aktivnosti i tema koje ih zanimaju. Na takav način djeca ispituju prethodno oblikovane koncepte i na tim temeljima grade nove koncepte (Slunjski, 2020). Istodobno je moguće problematizirati trebaju li djeca odraslima "objašnjavati" svoje doživljaje, percepciju i proces učenja.

Iz svega navedenog proizlazi kako je sudjelovanje djece u stvaranju dokumentacije potrebno i poželjno. U praksi odgojno- obrazovnih ustanova to nije čest slučaj. Pettersson (2014, prema Slunjski, 2020) smatra da se to događa zbog neravnomjerne raspodjele moći, odnosno dominacije odrasle osobe nad djecom. Nažalost, brojne ustanove ranog i predškolskog odgoja sklone su tradicionalnom pristupu koji onemogućuje i ugrožava prilike participacije djece u stvaranju dokumentacije. Slunjski (2020) ističe kako svrha aktivnog sudjelovanja djece u kreiranju dokumentacije ne leži samo u ostvarivanju participacijskih prava, nego uviđa da je sudjelovanje djeteta neizostavan čimbenik oblikovanja kurikuluma.

5. METODOLOGIJA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

Kako bi odgajatelj mogao primjereno djelovati i kreirati kvalitetno i potencijalno okruženje, potrebno je razumjeti djecu, njihove zamisli i ideje. Pedagoška dokumentacija pri tome ima važnu ulogu. Značajan doprinos od vođenja pedagoške dokumentacije istodobno mogu imati i djeca i odgajatelji, ali i ostali dionici odgojno-obrazovnog procesa, primjerice roditelji i stručni suradnici. Proces dokumentiranja je dio odgojno-obrazovnog rada, a dokumentacija je neizostavno sredstvo za pružanje kvalitetne podrške djeci. Dokumentacija ima važnu ulogu u cjelokupnom razvoju djeteta i ostvarivanju njegovih potreba, želja i mogućnosti. U praksi dječjih vrtića razvidne su poteškoće dokumentiranja. Stoga je opravdano istražiti mišljenje odgajatelja o dokumentiranju i važnosti koju joj pripisuju te samoprocjeni kompetencija odgajatelja za dokumentiranje.

5.1. Cilj i zadaće istraživanja

Ovaj rad prikaz je nalaza empirijskog neeksperimentalnog istraživanja mišljenja odgajatelja uključenih u odgojno-obrazovnu praksu o pedagoškoj dokumentaciji u odgojno-obrazovnoj praksi predškolskih ustanova.

Cilj ovog istraživanja je utvrditi mišljenje odgajatelja o pedagoškoj dokumentaciji u dječjim vrtićima.

U skladu s navedenim ciljem, postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Kako odgajatelji procjenjuju osobne kompetencije za vođenje pedagoške dokumentacije?
2. Je li samoprocjena kompetencija za dokumentiranje pedagoške prakse odgajatelja povezana s razinom obrazovanja?
3. Je li samoprocjena kompetencija za dokumentiranje pedagoške prakse odgajatelja povezana s godinama radnog iskustva?
4. Je li samoprocjena kompetencija za dokumentiranje pedagoške prakse odgajatelja povezana s brojem stručnih usavršavanja?
5. Koji oblici pedagoške dokumentacije su zastupljeni u praksi?
6. Koliko često odgajatelji sudjeluju u različitim stručnim usavršavanjima?

7. Jesu li stručna usavršavanja o pedagoškoj dokumentaciji zastupljena u praksi?

Na temelju definiranog cilja i problema istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

H0: Pretpostavlja se da ne postoji statistički značajne razlike samoprocjene odgajatelja o vođenju pedagoške dokumentacije s obzirom na duljinu radnog staža, učestalost stručnog usavršavanja i razinu obrazovanja.

H1: Pretpostavlja se da postoji značajna razlika zastupljenosti pojedinih oblika pedagoške dokumentacije.

H2: Pretpostavlja se postojanje statistički značajne razlike u vođenju pedagoške dokumentacije s obzirom na broj stručnih usavršavanja.

H3: Pretpostavlja se postojanje statistički značajne razlike u vođenju pedagoške dokumentacije s obzirom na stupanj obrazovanja.

H4: Pretpostavlja se postojanje statistički značajne razlike u vođenju pedagoške dokumentacije s obzirom na sudjelovanje na stručnom usavršavanju na temu pedagoške dokumentacije.

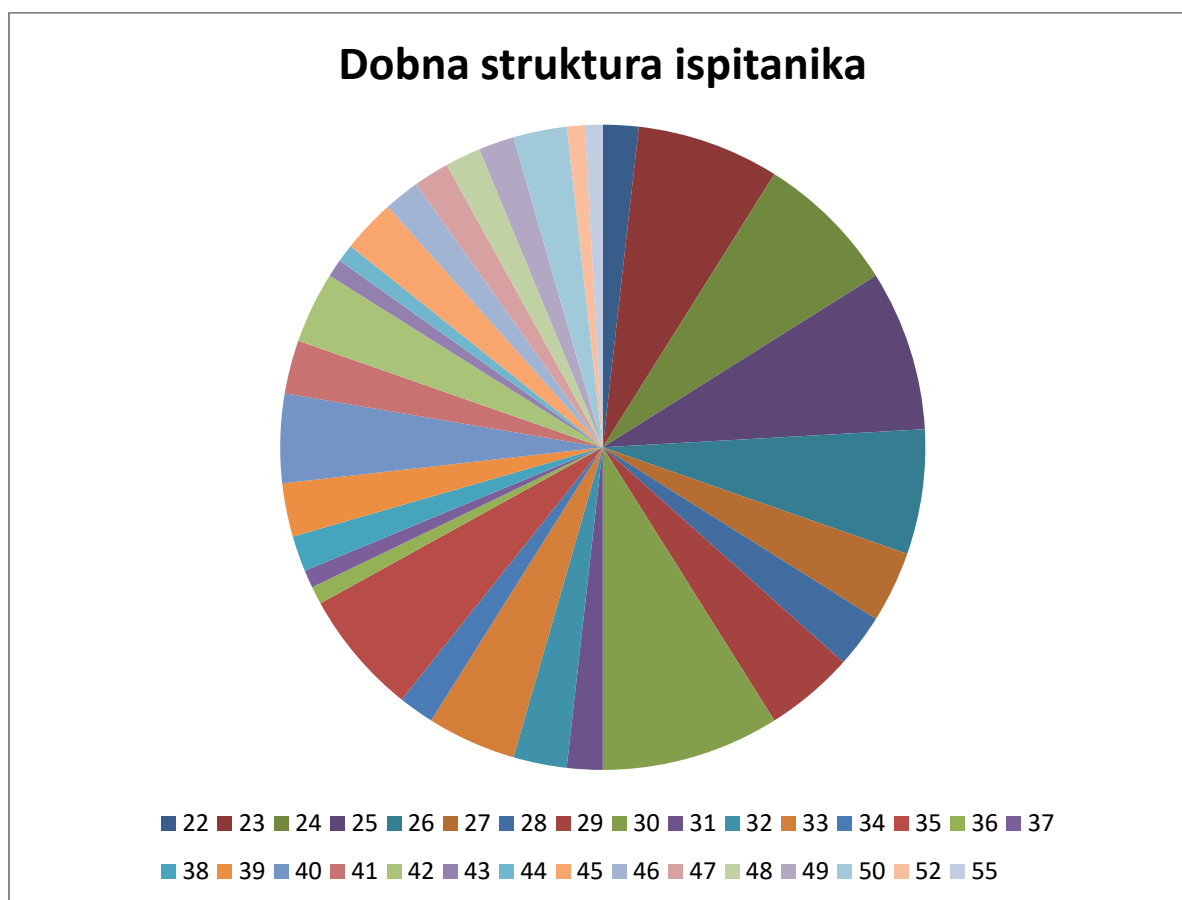
5.2. Uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno online upitnikom. Za potrebe istraživanja korišten je Google obrazac. Istraživanje je provedeno u kolovozu 2021. godine na uzorku od 113 odgajatelja (*tablica 1.*) privatnih i gradskih vrtića te vjerskih zajednica na području Republike Hrvatske. Veći dio uzorka čine ispitanici ženskog spola (N= 111) što iznosi 98,2 % ukupnog broja ispitanika, dok ostatak (N=2) čine ispitanici muškog spola koji obuhvaćaju 1,8 % ukupnog broja ispitanika. Zbog malog poduzorka odgajatelja muškog roda, ovaj podatak nije uziman u daljnju obradu. Sudjelovanje u istraživanju bilo je anonimno i dobrovoljno.

Tablica 1. Uzorak ispitanika prema spolu

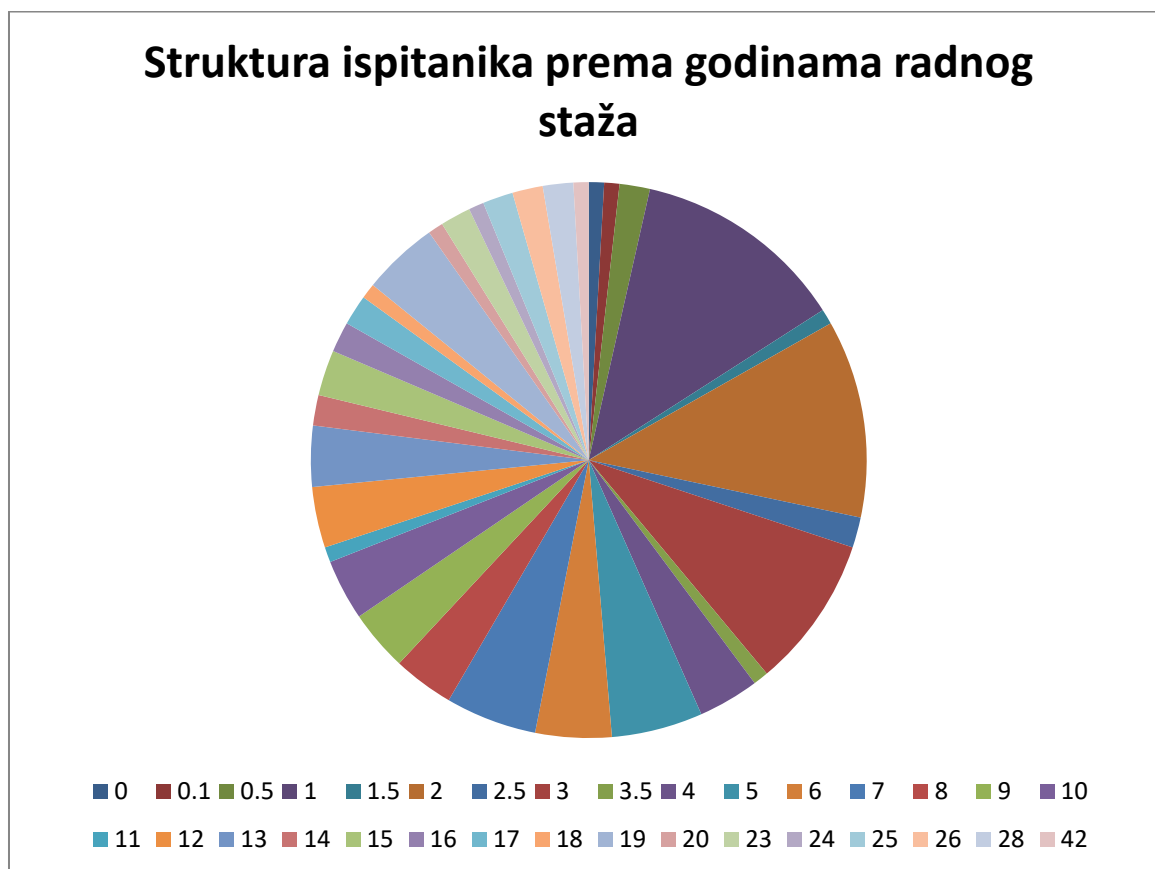
Spol	f	%
Žena	111	98,2
Muškarac	2	1,8
Ukupno	113	100,0

Na grafu 1. grafički je prikazana dobna struktura ispitanika, a kretala se u rasponu od 22 do 55 godina starosti. Prosječna dob ispitanika u uzorku je 32,91 godina (SD= 8,934).

Graf 1. Dobna struktura ispitanika

Na *grafu 2.* grafički je prikaz godina radnog staža ispitanika. Godine radnog staža kretale su se u rasponu od 0 do 42 godine. Prosječne godine radnog staža ispitanika u uzorku su 8,54 godina (SD= 8,048).

Graf 2. Struktura ispitanika prema godinama radnog staža

U *tablici 2.* prikazana je struktura ispitanika s obzirom na osnivače dječjeg vrtića u kojem ispitanici rade. Najveći postotak ispitanika obuhvaćenih uzorkom (81,4 %) zaposleno je u dječjim vrtićima čiji je osnivač jedinica lokalne samouprave ($f=92$). Ostatak ispitanika ($f=15$), koji čine 13,3 % uzorka zaposleno je u dječjim vrtićima čiji je osnivač fizička ili pravna osoba, a najmanje ispitanika obuhvaćenih uzorkom ($f= 3$) zaposleno je u dječjim vrtićima čiji je osnivač vjerska zajednica što ukupno čini 2,7% uzorka. Nezaposlena su trenutno 3 sudionika istraživanja. Ova struktura odgovara strukturi zaposlenika u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (Državni zavod za statistiku, 2022) pa se uzorak može tumačiti kao reprezentativan u odnosu na strukturu osnivača ustanova.

Tablica 2. Struktura ispitanika prema osnivaču dječjeg vrtića

Osnivač dječjeg vrtića	f	%
JLS	92	81,4
Fizička ili pravna osoba	15	13,3
Vjerska zajednica	3	2,7
Nezaposlen/a	3	2,7
Ukupno	113	100,0

U *tablici 3.* prikazana je struktura ispitanika prema statusu zaposlenja pri čemu najveći broj (f=63) ispitanika ima stalni radni odnos što čini 55,8 % uzorka. Nešto manje ispitanika (f=30) je zaposleno na određeno radno vrijeme što obuhvaća 26,5 % uzorka, pripravnika je ukupno (f=14) te čine 12,4 % uzorka, a najmanje je nezaposlenih (f=6).

Tablica 3. struktura ispitanika prema statusu zaposlenja

Status zaposlenja	f	%
Pripravnik/ca	14	12,4
Stalni radni odnos	63	55,8
Zaposlen/a na određeno	30	26,5
Nezaposlen/a	3	2,7
Ukupno	113	100,0

Najveći broj ispitanika obuhvaćenih uzorkom ima višu razinu obrazovanja (f=67). Od ukupnog broja ispitanika 27 ih ima visoku razinu obrazovanja što čini 23,9 %, a slijede studenti diplomskog studija (f=18) koji imaju status prvostupnika. Najmanje ispitanika ima srednju stručnu spremu (f=1). Rezultati su vidljivi u *Tablici 4.*

Tablica 4. Struktura ispitanike prema razini obrazovanja

Razina obrazovanja Odgajatelja	f	%
SSS	1	0,9
VŠS ili prvostupnik	67	59,3
Student/-ica diplomskog studija	18	15,9
VSS ili magistar struke	27	23,9
Ukupno	113	100,0

U *tablici 5.* prikazana je struktura ispitanika s obzirom na vrstu programa, pa tako najveći broj ispitanika radi u cjelodnevnom programu ($f=65$) što je 57,5 % uzorka, nešto manji broj ispitanika radi u jaslicama ($f= 35$), u poludnevnom programu radi ($f= 7$) ispitanika te u kraćem programu ($f=4$) ispitanika. Od ukupnog broja ($f=2$) ispitanika nisu navela nikakav podatak.

Tablica 5. Struktura ispitanika prema vrsti programa u kojem rade

Vrsta programa	f	%
Jaslice	35	31,0
Poludnevni	7	6,2
Cjelodnevni	65	57,5
Kraći	4	3,5
Nezaposlen/a	2	1,8
Ukupno	113	100,0

5.3. Postupak istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom kolovoza 2021. godine online upitnikom. Sakupljeni podaci obrađeni su primjenom statističkog programa *Statistical Program for Social Scientists 20* (SPSS20). Za potrebe opće deskripcije izračunate su mjere centralne tendencije (aritmetička sredina, mod) i mjere raspršenja (standardna devijacija, frekvencije). Korelacija je razmatrana preko Pearsonovog koeficijenta korelacije, a jednosmjerna analiza varijance ANOVA korištena je za ispitivanje moguće razlike procjene u odnosu na razinu obrazovanja.

5. 4. Instrument istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja sastavljen je upitnik *Pedagoška dokumentacija u odgojno-obrazovnoj praksi predškolskih ustanova*. Upitnik je konstruiran kao ishod istraživanja relevantne i recentne literature o navedenoj temi. Korišten je kvantitativni pristup prikupljanja i analize podataka. Anketni upitnik sadržava pitanja otvorenog i zatvorenog tipa te pitanja linearnog mjerila. U uvodnom dijelu sudionicima je pojašnjena svrha i namjena istraživanja te im je zajamčena anonimnost. Pouzdanost instrumenta utvrđena je primjenom Cronbach's Alpha i za cijeli instrument iznosi $\alpha = ,701$, što je prihvatljivo za ovu vrstu istraživanja. Pouzdanost skale procjene pedagoške dokumentacije iznosi $\alpha = ,941$, što je procijenjeno kao dobro.

Upitnik *Pedagoška dokumentacija u odgojno-obrazovnoj praksi predškolskih ustanova* sastojao se od 4 dijela:

- Ispitanicima je uvodno pojašnjena svrha istraživanja i način ispunjavanja upitnika. Zajamčena je tajnost podataka i ukazano na pravo ispitanika na odustajanje od istraživanja.
- Prvi dio odnosio se na sociodemografska obilježja ispitanika- spol, dob, godine radnog staža u predškolskom odgoju, osnivača dječjeg vrtića, status zaposlenja, razinu obrazovanja te vrstu programa u kojoj ispitanici rade.
- Drugi dio upitnika sastojao se od dva pitanja otvorenog tipa u kojima su ispitanici odgovorili na pitanje o tome na koliko su stručnih usavršavanja bili tijekom godine te da navedu na kojim su usavršavanjima bili vezano za temu pedagoške dokumentacije. Također, drugi dio je sadržavao pitanje zatvorenog tipa u kojem su ispitanici trebali označiti jesu li ili nisu sudjelovali u nekom obliku usavršavanja na temu pedagoške dokumentacije. Četvrto pitanje

je imalo mogućnost višestrukog odgovora u kojemu je ispitanik trebao naznačiti koju vrstu pedagoške dokumentacije koristi.

- Treći dio upitnika sastojao se od jedne zavisne varijable s 34 čestice. Ispitanici su putem četverostupanjske skale izražavali mišljenje o tvrdnjama pri čemu je:

1- *u potpunosti se ne slažem,*

2- *ne slažem se,*

3- *slažem se,*

4- *u potpunosti se slažem.*

6. REZULTATI I RASPRAVA

Ispitanici su u upitniku mogli odgovoriti na dva pitanja otvorenog tipa, jedno pitanje zatvorenog tipa te pitanje s mogućnosti višestrukog odgovora. Prvo pitanje je bilo: *Na koliko ste stručnih usavršavanja bili tijekom godine?*. Uvidom u odgovore najviše ispitanika ($f=18$) je bilo na dva stručna usavršavanja, ($f=11$) samo na jednom i ($f=11$) na nijednom. Jedan ispitanik je bio na čak 25 usavršavanja. Također, ($f=15$) ispitanika je navelo kako nisu bili na nijednom stručnom usavršavanju zbog Corona virusa ili zbog porodiljnog dopusta. Pojedini ispitanici ubrajaju i fakultet kao vid stručnog usavršavanja. Prema Agenciji za odgoj i obrazovanje (2014), profesionalni razvoj je individualna potreba, ali i odgovornost svakog odgajatelja u predškolskoj ustanovi. Od odgajatelja se očekuje da promisli o temama koje su bitne za njegov rad i koje mu mogu pomoći u unaprjeđenju prakse. Stručno usavršavanje važan je aspekt u procesu cjeloživotnog obrazovanja odgajatelja te iskustva koja stekne su dragocjena za njegovu daljnju praksu.

Sljedeće pitanje je bilo zatvorenog tipa s mogućnošću odgovora da ili ne, a glasilo je: *Jeste li sudjelovali u nekom obliku stručnog usavršavanja na temu pedagoške dokumentacije?* Potvrđan odgovor označilo je čak ($f=75$) ispitanika što čini 66,3 % uzorka, dok ostali ($f=38$) navode kako nisu sudjelovali na usavršavanjima takvog tipa što iznosi 33,6 % ukupnog uzorka.

Treće pitanje otvorenog tipa nadopunjavalo se na prethodno pitanja te su ga ispitanici koji su odgovorili negativno na prijašnje pitanje mogli izostaviti, a glasilo je: *Ako ste sudjelovali u nekom obliku stručnog usavršavanja na temu pedagoške dokumentacije navedite*

kojem. Na ovo pitanje odgovorilo je (f=69) ispitanika što čini 61,0 % ukupnog uzorka. Ističu se sljedeći odgovori:

- *pedagoška dokumentacija u praksi RPOO*(f=2)
- *stručni skup "Pedagoška dokumentacija"*(f=1)
- *pedagoška dokumentacija za odgajatelje do 5 godina radnog iskustva*(f=1)
- *pedagoška dokumentacija kao alat razvoja kurikuluma* (f=1)
- *dokumentacija i dokumentiranje- od Reggio inspiracije do alata istraživanja i razvoja vlastite prakse* (f=1)
- *vođenje pedagoške dokumentacije u programu inkluzije djece s posebnim potrebama i djece s teškoćama (potencijalno darovita djeca i djeca s TUR)* (f=1)

Posljednje pitanje drugog dijela ankete bilo je s mogućnošću višestrukog odgovora u kojem su ispitanici trebali naznačiti koju vrstu pedagoške dokumentacije koriste u svojoj praksi. U obaveznu pedagošku dokumentaciju, prema članku 2. Pravilnika o obrascima i sadržaju dokumentacije i evidencije o djeci u dječjem vrtiću (2001), spadaju: matična knjiga djece, knjiga pedagoške dokumentacije odgojne skupine, imenik djece, ljetopis dječjeg vrtića, godišnji plan i program odgojno-obrazovnog rada, program stručnog usavršavanja, dosje djeteta s posebnim potrebama i knjiga zapisnika. Na ovo pitanje (f=3) ispitanika je naznačilo da koriste sve oblike dokumentacije, dok je (f=1) ispitanik označio da koristi samo mapu osobnog profesionalnog razvoja. Ispitanici u svom neposrednom radu najčešće koriste dnevnik rada ("žuta knjiga")- njih (f=112) te imenik djece (f=110), dok se najmanje upotrebljavaju ljetopis odgojne skupine (f=17) i ljetopis dječjeg vrtića (f=27). U *tablici 6.* izdvojena je frekvencija za „DA“ pa se tako navodi koliko ispitanika koristi koji oblik pedagoške dokumentacije u svom radu od njih ukupno (f=113). Iz navedenog se može zaključiti kako veliki broj odgajatelja ne koristi dostupne resurse koji bi značajno doprinijeli poboljšanju njihova rada Bučević i Somolanji Tokić (2021).

Tablica 6. Upotreba pedagoške dokumentacije

	Frekvencija	Postotak	Ukupni postotak
dnevnik rada ("žuta knjiga")	112	99,1	99,1
imenik djece	110	97,3	97,3

razvojna mapa	71	62,8	62,8
mapa osobnog profesionalnog razvoja	68	60,2	60,2
ljetopis dječjeg vrtić	27	23,9	23,9
ljetopis odgojne skupine	17	15,0	15,0
godišnji plan i program odgojno-obrazovnog rada	77	68,1	
godišnje izvješće o ostvarivanju plana i programa rada	75	66,4	66,4
dosje djeteta s posebnim potrebama	64	56,6	56,6

U trećem dijelu upitnika, ispitanicima je bila ponuđena skala procjene. Ispitanici su zamoljeni procijeniti stupanj slaganja, odnosno neslaganja s ponuđenim tvrdnjama o pedagoškoj dokumentaciji u odgojno-obrazovnoj praksi predškolskih ustanova. Skala je sadržavala ukupno 34 tvrdnje. Pouzdanost skale procjene ispitana je Cronbachovim pokazateljem ($\alpha = ,941$)

Tablica 7. Procjena stavova odgajatelja o pedagoškoj dokumentaciji u odgojno-obrazovnoj praksi predškolskih ustanova

	MIN	MAX	M	SD
Smatram da je važno tijekom studija stjecati kompetencije za vođenje pedagoške dokumentacije.	1	4	3,63	,758
Pedagoška dokumentacija mi pomaže u refleksiji na aktivnosti koje sam prethodno radio/la.	1	4	3,35	,823
Posjedujem znanja o tome što sve obuhvaća pedagošku dokumentaciju.	1	4	3,32	,747
Pedagoška dokumentacija mi služi kao svojevrsna zaštita u problemskim situacijama s roditeljima.	1	4	3,29	,903
Pedagoška dokumentacija mi pomaže u praćenju djece s posebnim potrebama.	1	4	3,26	,952
Pedagoška dokumentacija mi daje uvid u razvoj svakog djeteta i njegove specifičnosti.	1	4	3,22	,914
Pedagoška dokumentacija mi daje bolji uvid u procese koji se događaju u skupini.	1	4	3,19	,921
Sustavno vođenje pedagoške dokumentacije uvelike mi olakšava rad s djecom.	1	4	3,18	,909

Pedagoška dokumentacija mi pomaže roditeljima dati uvid u razvoj njihova djeteta.	1	4	3,18	,918
Pedagoška dokumentacija mi pomaže uočiti promjene u ponašanju kod pojedinog djeteta.	1	4	3,14	,962
Pedagoška dokumentacija mi pomaže pružiti potporu djetetovom razvoju.	1	4	3,09	,950
Pedagoška dokumentacija mi pomaže u organizaciji kvalitetnog poticajnog okruženja.	1	4	3,08	,974
Pedagoška dokumentacija doprinosi unapređenju kvalitete odgojno-obrazovne prakse.	1	4	3,08	,992
Pedagoška dokumentacija mi olakšava suradnju i partnerstvo s roditeljima.	1	4	3,08	,927
Pedagoška dokumentacija mi pomaže u evaluaciji procesa učenja kod djece.	1	4	3,08	,927
Pedagoška dokumentacija mi pomaže poticati sustavno učenje djece.	1	4	3,08	,965
Pedagoška dokumentacija mi pruža mogućnost razmjene informacija s ostalim kolegama/suradnicima.	1	4	3,07	,942
Pedagoška dokumentacija omogućava razumijevanje djetetovih potreba i interesa.	1	4	3,06	,948
Pedagoška dokumentacija mi pomaže razumjeti dijete.	1	4	3,04	1,008
Smatram se kompetentnim za samostalno vođenje pedagoške dokumentacije.	1	4	3,01	,785
Dodatna stručna usavršavanja mi olakšavaju vođenje pedagoške dokumentacije.	1	4	2,99	,986
Smatram da posjedujem dovoljno znanja o načinu na koji se vodi pedagoška dokumentacija.	1	4	2,96	,767
Pedagoška dokumentacija pruža mogućnost sveobuhvatnog profesionalnog razvoja odgajatelja.	1	4	2,95	,934
Pedagoška dokumentacija mi omogućava rješavanje problemskih situacija u skupini.	1	4	2,82	,993
Pedagoška dokumentacija mi pomaže u rješavanju sukoba među djecom.	1	4	2,59	,941
Vođenje razvojne mape za svako dijete može zamijeniti dnevnik rada.	1	4	2,48	,965
Vođenje dnevnika rada je tek formalnost jer to nitko ne čita i provjerava.	1	4	2,43	1,008
Pedagoška dokumentacija mi stvara dodatno opterećenje.	1	4	2,20	1,019
Pedagošku dokumentaciju ispunjavam kako ne bi imao/la problema s inspekcijom i ostalim nadležnim službama.	1	4	2,19	1,008
Potrebna mi je pomoć kolega pri vođenju pedagoške dokumentacije.	1	4	2,19	,865

Potrebna mi je pomoć stručne službe pri vođenju pedagoške dokumentacije.	1	4	2,19	,895
Pedagošku dokumentaciju ispunjavam samo zato što to stručna služba očekuje od mene.	1	4	2,11	1,003
Za vrijeme obrazovanja učio/la sam o pedagoškoj dokumentaciji.	1	4	2,10	1,060
Pedagoška dokumentacija mi nepotrebno oduzima vrijeme.	1	4	2,02	,945

Iz tablice 7. vidljivo je kako se većina ispitanika slaže s tvrdnjom: *Smatram da je važno tijekom studija stjecati kompetencije za vođenje pedagoške dokumentacije* ($M=3,63$, $SD=0,758$). To ukazuje na uvjerenje kako na kvalitetno vođenje pedagoške dokumentacije znatno utječe stjecanje znanja i kompetencija za vrijeme fakultetskog obrazovanja. Većina ispitanika slaže se s tvrdnjom: *Pedagoška dokumentacija mi pomaže u refleksiji na aktivnosti koje sam prethodno radio/la* ($M= 3,35$, $SD= 0,823$) te tvrdnjom: *Posjedujem znanja o tome što sve obuhvaća pedagošku dokumentaciju* ($M= 3,32$, $SD= 0,747$).

Agencija za odgoj i obrazovanje (2014) svim odgajateljima pruža mogućnost napredovanja na području pedagoške dokumentacije. Organizira stručne skupove za odgajatelje koje im omogućavaju bolje razumijevanje važnosti pedagoške dokumentacije za planiranje odgojno-obrazovnog rada te važnost dokumentiranja i praćenja aktivnosti djece. Također, skupovi Agencije usmjereni su i na razumijevanje važnosti timskog rada za ostvarivanje ciljeva odgoja i obrazovanja.

Nešto manje ispitanika slaže se s tvrdnjom: *Pedagoška dokumentacija mi pomaže u praćenju djece s posebnim potrebama* ($M= 3,26$, $SD=0,952$) te tvrdnjom: *Pedagoška dokumentacija mi daje uvid u razvoj svakog djeteta i njegove specifičnosti* ($M= 3,22$, $SD=0,914$). Slunjski (2012) navodi kako odgajatelju dokumentacija daje uvid u razvoj svakog djeteta te mu olakšava odabir načina kojim će pružiti podršku procesu učenja i odgoja. Odgajatelj, na osnovi praćenja i promatranja aktivnosti i interesa djece, na iste može i kvalitetno dogovoriti bez direktnog uplitanja. Zrilić (2013) ističe kako odgajatelj mora biti kompetentan u uočavanju i prepoznavanju posebnih potreba kod djeteta. Potrebno je da sukladno svojim vještinama i znanjima osigura pravilan pristup djetetu, ali također je bitno da i djecu u skupini pripremi i podučni na koji način mogu pomoći vršnjaku koji ima posebne potrebe. Ispitanici se slažu s tvrdnjom: *Sustavno vođenje pedagoške dokumentacije uvelike mi olakšava rad s djecom* ($M= 3,18$, $SD= 0,909$) te tvrdnjom: *Pedagoška dokumentacija mi pomaže roditeljima dati uvid u razvoj njihova djeteta* ($M= 3,18$, $SD=0,918$). Iako se polovica

ispitanika slaže s tvrdnjom: *Pedagoška dokumentacija mi pomaže uočiti promjene u ponašanju kod pojedinog djeteta*, ovu tvrdnju vrednuju manje nego prethodne ($M= 3,14$, $SD= 0,962$). Slična je situacija s tvrdnjom: *Pedagoška dokumentacija mi pomaže pružiti potporu djetetovom razvoju*, s kojom se slaže više od polovice ispitanika, ali u odnosu na ukupnu procjenu niže je vrednuju ($M=3,09$, $SD= 0,950$). Ispitanici se slažu s tvrdnjom: *Dodatna stručna usavršavanja mi olakšavaju vođenje pedagoške dokumentacije* ($M=2,99$, $SD= 0,986$). Matković i suradnici (2020) navode kako na kvalitetu ustanove značajno utječu stručna usavršavanja, ali isto tako su ona više usmjerena na ostale čimbenike u ustanovi, a najmanje na odgajatelje. Posljedice su vidljive u aspektu vođenja pedagoške dokumentacije jer odgajateljima nedostaju iskustva koja bi im olakšala i potaknula ih na dodatnu samorefleksiju. S tvrdnjom kojom se slažu, ali ne toliko koliko s prije navedenim, je: *Pedagoška dokumentacija pruža mogućnost sveobuhvatnog profesionalnog razvoja odgajatelja* ($M=2,95$, $SD=0,934$). Najmanje ispitanika se slaže s tvrdnjom: *Dokumentacija mi nepotrebno oduzima vrijeme* ($M= 2,02$, $SD= 0,945$).

Slijedom obrađenih podataka opravdano je zaključiti da nema značajnih razlika između odgajatelja pri vođenju dnevnika rada i imenika djece kao obvezne dokumentacije. Razvojnu mapu djeteta i mapu osobnog profesionalnog razvoja vodi tek nešto više od 60% odgajatelja. U odnosu na NKRPOO (2015), navedeno se ne može tumačiti kao optimalno ni prihvatljivo. Razlike u vođenju ljetopisa i individualiziranog plana razvoja za djecu s teškoćama u razvoju mogu se pripisati različitoj praksi pojedine ustanove, a ne samo izboru odgajatelja.

Istražena je moguća povezanost ukupne procjene s dobi i godinama radnog staža ispitanika (*Tablica 8.*).

Tablica 8. Koleracija ukupne procjene s dobi i godinama radnog staža ispitanika

		Σ
Spearman'srho	Dob (godine života)	r
		p
	Radni staž u predškolskom	r
	Odgoju (upisati godine)	p
		-,036
		,708
		-,032
		,738

Primjenom jednosmjerne analize varijance ANOVA testom istražena je moguća razlika procjene važnosti koju odgajatelji u istraživanju pridaju pedagoškoj dokumentaciji u

odnosu na razinu obrazovanja, osnivača ustanove, učestalost sudjelovanja na stručnom usavršavanju te radno mjesto (vrsti boravka) u dječjem vrtiću (*tablica 9.*).

Tablica 9. Razlika procjene u odnosu na pojedine nezavisne varijable

	Σ procjena odgajatelja		
	F	df	P
razina obrazovanja	0,791	3	,501
osnivač ustanove	1,627	3	,187
učestalost stručnog usavršavanja	1,052	4	,786
radno mjesto	1,162	4	,332

Iz *tablice 9.* razvidno je da nema statistički značajne razlike procjene važnosti koju odgajatelji u istraživanju pridaju pedagoškoj dokumentaciji u odnosu na razinu obrazovanja, osnivača ustanove, učestalost sudjelovanja na stručnom usavršavanju te radno mjesto (vrsti boravka) u dječjem vrtiću. Slijedom nalaza, generalna hipoteza istraživanja se prihvaća, a alternativne se odbacuju.

Ovi podaci djelomično začuđuju. Primjerice, izostaje povezanost razine obrazovanja i učestalosti stručnog usavršavanja s procjenom važnosti dokumentiranja. Istodobno, to može ukazivati na problem obrazovanja i stručnog usavršavanja odgajatelja. Ovaj podatak ukazuje i na nužnost promjene studijskih programa visokoškolskog obrazovanja odgajatelja, ali i na načine stručnog usavršavanja. Lučić (2007) navodi kako odgajateljevo učenje ne prestaje nakon institucijskog obrazovanja te kako bez kontinuiranog stručnog usavršavanja nije ni moguć napredak cjelokupne odgojno-obrazovne ustanove.

7. ZAKLJUČAK

Pedagoška dokumentacija predstavlja nepresušan izvor informacija potreban za rad odgajatelja. U prošlosti se nije pridavala velika pažnja dokumentiranju aktivnosti djece i odgajatelja dok se danas uviđa kako je ključna za rad odgajatelja i napredak ustanove. Temelj suvremene paradigme predškolskog odgoja i obrazovanja postaje vrednovanje, praćenje i inoviranje pedagoške prakse, u kojoj glavnu ulogu nosi odgajatelj kao reflektivni praktičar (Bećirović- Karabegović, 2014). Zbog toga je važno da svaki odgajatelj koristi više različitih oblika dokumentacije, a ne da se oslanja samo na jednu vrstu zapisa.

Kod odgajatelja je potrebno podići razinu osviještenosti o vrijednosti pedagoške dokumentacije. Stručni suradnici poput pedagoga i ravnatelja trebali bi motivirati odgajatelje na dokumentiranje odgojno-obrazovne prakse. Profesionalni cilj svakog odgajatelja treba biti kontinuirano i neprestano stručno usavršavanje koje će mu pomoći da primjereno odgovori na sve prepreke s kojima se sreće u svom odgojno-obrazovnom radu. Način na koji će najbolje i najbrže usmjeriti svoje djelovanje u vidu svoje dobrobiti i dobrobiti djece u skupini jest refleksija s drugim kolegama i suradnicima.

Za razvoj kompetencija djece, ali i odgajatelja istovremeno nužni su dobri materijalni uvjeti i kvalitetno okruženje. Kvalitetno okruženje djecu potiče na istraživanje, kreativnosti i međusobnu interakciju koja je ključna za napredak. Pomoću pedagoške dokumentacije u tom slučaju moguće se usmjeriti na daljnje aktivnosti, interese djece, vrste materijala koje su im zanimljive, u kojim se aktivnostima najviše zadržavaju te što im najviše drži pažnju. Istovremeno pedagoška dokumentacija doprinosi i stvaranju partnerstva s roditeljima, ali i njihovom boljem razumijevanju vlastitog djeteta.

Empirijsko istraživanje koje je provedeno imalo je za cilj utvrditi mišljenje odgajatelja o pedagoškoj dokumentaciji u dječjim vrtićima. Na početku istraživanja postavljena je glavna hipoteza: nema statistički značajne razlike samoprocjene odgajatelja o vođenju pedagoške dokumentacije s obzirom na duljinu radnog staža, učestalost stručnog usavršavanja i razinu obrazovanja. Osim nje, postavljene su još četiri pothipoteze kojima se željelo dokazati da nema statistički značajne razlike u zastupljenosti pojedinih oblika pedagoške dokumentacije, u vođenju pedagoške dokumentacije i broja stručnih usavršavanja, stupnju obrazovanja i sudjelovanju na stručnom usavršavanju na temu pedagoške dokumentacije.

Rezultati istraživanja pokazali su da se generalne hipoteza prihvaća, a da se ostale pothipoteze odbacuju. Utvrđuje se da nema statistički značajne razlike procjene važnosti koju odgajatelji u istraživanju pridaju pedagoškoj dokumentaciji u odnosu na razinu obrazovanja, osnivača ustanove, učestalost sudjelovanja na stručnom usavršavanju te radno mjesto (vrsti boravka) u dječjem vrtiću. Iz dobivenih rezultata začuđuje izostanak povezanosti razine obrazovanja i učestalosti stručnog usavršavanja s procjenom važnosti dokumentiranja. To ukazuje na problem stručnog usavršavanja i obrazovanja, ali i nužnost promjene studijskih programa visokoškolskog obrazovanja odgajatelja i načina stručnog usavršavanja. Nakon završetka formalnog obrazovanja potrebno je nastaviti se dalje obrazovati te ustanova treba osigurati odgajateljima što veći broj stručnih usavršavanja koji su lako dostupni i besplatni. Također još uvijek svi odgajatelji ne koriste pedagošku dokumentaciju u prave svrhe. Stoga refleksijom i samorefleksijom rada, kao i osvješćivanje pogrešaka u radu moguće je ostvariti napredak te tu pedagoška dokumentacija predstavlja okosnicu odgojno-obrazovnog rada.

8. LITERATURA

- 1.) Agencija za odgoj i obrazovanje (2014). *Nacionalni kurikulum za rani predškolski odgoj i obrazovanje*. Zagreb Dostupno 20.8.2022. na <https://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>
- 2.) Bašić, S. (2011). (Nova) slika djeteta u pedagogiji djetinjstva. U D. Maleš (ur.) *Nove paradigme ranog odgoja* (str. 19-37). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju
- 3.) Bećirović-Karabegović, J. (2014). Opservacija i praćenje djece u odgojno-obrazovnoj praksi predškolskih ustanova. *Školski vjesnik*, 63 (4), 717-733. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/136112>
- 4.) Bučević, P. i Somolanji Tokić, I. (2021). Pedagoška dokumentacija i zakonodavni okvir ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj. *Školski vjesnik*, 70 (1), 227-250. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/263043>
- 5.) Cook, B. G., Smith, G. J. i Tankersley, M. (2012). Evidence-based practices in education. In K. R. Harris, S. Graham, T. Urdan, C. B. McCormick, G. M. Sinatra i J. Sweller (Eds.), *APA educational psychology hand book, Vol. 1. Theories, constructs, and critical issues* (pp. 495–527). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/13273-017>
- 6.) Dahlberg, G., Moss, P., Pence, A. (1999). *Beyond Quality in Early Childhood and Care: Postmodern Perspectives*. London, Philadelphia: Falmer Press.
- 7.) Fatović, M. (2016). Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja. *Školski vjesnik*, Vol.65 (4), 623-638. Preuzeto 28.4.2020. s <https://hrcak.srce.hr/178260>
- 8.) Hajdin, Lj. (2018). Pedagoška dokumentacija kao jedan od alata razvoja metakognicije djece. U Višnjić Jevtić, A., *Zajedno rastemo* (str. 127-133). Čakovec: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- 9.) Hrvatski sabor (2008). Državni pedagoški standard. Narodne novine, 63/2008. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.htm
- 10.) Kalauz, Z. (2005). Kakvog odgajatelja treba dijete. // *Mirisi djetinjstva*. 11, str. 67- 71.

- 11.) Klarin, M. (2017). *Psihologija dječje igre*. Zadar: Sveučilište u Zadru. http://www.unizd.hr/Portals/41/elektronicka_izdanja/Psihologija_djecje_igre.pdf?ver=2017-09-08-103902-427.
- 12.) Lučić, K. (2007). Odgojiteljska profesija u suvremenoj odgojno-obrazovnoj ustanovi. *Odgojne znanosti*, 9 (1.(13)) , 151-165. Preuzeto 28.4.2020. s <https://hrcak.srce.hr/20837>
- 13.) Picchio M. C., Giovanni, D., Mayer, S. i Mussati, T. (2012) *Documentation and analysis of children's experience: a non going collegial activity for early childhood professionals*, *EarlyYears*, 32(2), 159-170, DOI: 10.1080/09575146.2011.651444
- 14.) Martić, K., Taloš Lopar, M. (2015). Dokumentiranje odgojno-obrazovnog procesa. *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 21 (79), 14-15.
- 15.) Matković, T., Ostojić, J., Lucić, M., Jaklin, K. i Ivšić, I. (2020). Raditi u dječjim vrtićima: rezultati istraživanja uvjeta rada u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Zagreb: *Sindikata obrazovanja, medija i kulture Hrvatske (SOMK)*. Preuzeto 1.8.2022. s https://somk.hr/system/document/file/51/raditi_u_djecjim_vrticima_SVE.pdf
- 16.) Mendeš, B., Ivon, H. (2015) Promjene u sustavu inicijalnog obrazovanja odgojitelja djece rane i preškolske dobi. U H. Ivon, B. Mendeš (ur.) *Kompetencije suvremenog učitelja i odgojitelja- izazov za promjene: znanstvena monografija*. str. 115, Split, Filozofski fakultet
- 17.) Mendeš, B. (2015). Početci institucijskog predškolskog odgoja u Hrvatskoj i njegova temeljna obilježja. *Školski vjesnik*, 64 (2), 227-250. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/148986>
- 18.) Mendeš, B. (2020). *Prema suvremenom dječjem vrtiću*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- 19.) Milanović, M., Stričević, I., Maleš, D. i Sekulić- Majurec A. (2000). *Skrb za dijete i poticanje ranog razvoja djeteta u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Targa.
- 20.) Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica (Zagreb): Persona.
- 21.) Miljak, A. (2015). *Razvojni kurikulum ranod odgoja: model Izvor II: priručnik za odgojitelje i stručni tim u vrtićima*. Zagreb: Mali profesor.

- 22.) Ministarstvo prosvjete i športa. (1997). *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju. Narodne novine*: NN 10/97, 107/07, 94/13, 98/19. <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>. Pristupljeno: 5.6.2022.
- 23.) Ministarstvo prosvjete i športa (2001). Pravilnik o obrascima i sadržaju pedagoške dokumentacije i evidencije od djece u dječjem vrtiću. Narodne novine NN 83/2001. Dostupno na https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_09_83_1422.html
- 24.) Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Narodne novine NN 05/15 <https://www.azoo.hr/app/uploads/2020/12/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoji-obrazovanje.pdf>. Pristupljeno: 5.6. 2022.
- 25.) Pastuović, N. (2008). Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju. *Odgojne znanosti*, 10(2), 253-267. <https://hrcak.srce.hr/29568>
- 26.) Pavlić, K. (2015). Kontinuirano profesionalno usavršavanje i razvoj vrtićkog kurikuluma. *Dijete, vrtić i obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*. 21 (79), 12-13. Preuzeto s 15.4.2020. <https://hrcak.srce.hr/172541>
- 27.) Petrović-Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Mali profesor.
- 28.) Petrović-Sočo, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikuluma ranog odgoja. *Pedagojska istraživanja*, 6 (1-2), 123-136.
- 29.) Petrović-Sočo, B. (2009a). *Mijenjanje konteksta i odgojne prakse dječjih vrtića*. Zagreb: Mali profesor.
- 30.) Petrović-Sočo, B. (2000). Redefiniranje uloge odgojitelja u konstruktivističkom pristupu dječjem učenju. U E. // Učiti zajedno s djecom – učiti. Zbornik radova Čakovec 2000. / Slunjski, Edita (ur.) Čakovec: Dječji centar Čakovec, Visoka učiteljska škola Čakovec, 19-22.
- 31.) Petrović-Sočo, B. (2011). Nova paradigma shvaćanja konteksta ustanova ranoga odgoja. U D. Maleš (ur.) *Nove paradigme ranoga odgoja* (237-264). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu- Zavod za pedagogiju.
- 32.) Previšić, V. (2007). *Kurikulum: teorije, metodologija, sadržaj, struktura*. Zagreb: Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta: Školska knjiga.

- 33.) Rinaldi, C. (2006). *In Dialogue with Reggio Emilia*. London: Routledge.
- 34.) Rončević, I., Rešček Ramljak, S., & Spajić-Vrkaš, V. (2007). *Konvencija o pravima djeteta: Konvencija o pravima djeteta : usvojena na 44. zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda, 20. studenoga 1989. godine (rezolucija br. 44/25); stupila na snagu 2. rujna 1990. godine*. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.
- 35.) Selimović, H. i Karić, E. (2011). Učenje djece predškolske dobi. *Metodički obzori*, 6(2011)1 (11), 145-160. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/71223>
- 36.) Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum: rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
- 37.) Slunjski, E. (2001). *Kurikulum ranog odgoja: istraživanje i konstrukcija*. Zagreb: Školska knjiga.
- 38.) Slunjski, E. (2006). *Stvaranje predškolskog kurikulumuma u vrtiću - organizaciji koja uči*. Zagreb: Mali profesor
- 39.) Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić: zajednica koja uči*. Zagreb: Spektra media.
- 40.) Slunjski, E. (2012). *Tragovima dječjih stopa*. Zagreb: Profil
- 41.) Slunjski, E., Ljubetić, M., Pribela Hodap, S., Malnar, A., Kljenak, T., Zagrajski Malek, S., Horvatić, S., Antulić, S. (2012). *Priručnik za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskoga odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
- 42.) Slunjski, E. (2020). *Izvan okvira 5: pedagoška dokumentacija: proces učenja odraslih kao alat razvoja kurikulumuma*. Zagreb: Element.
- 43.) Stevanović, M. (2000). *Predškolska pedagogija*. Rijeka: Ekspres digitalni tisak.
- 44.) Vidačić Maraš, B. (2015). Kako koristiti dokumentaciju u funkciji razvoja kurikulumuma. *Dijete, vrtić, obitelj*, 21 (79), 9-11. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/172540>
- 45.) Visković, I. (2016). Uključivanje roditelja u učenje djece i roditelja u obitelji. U I. Visković (ur.) *Strategije učenja u ranom i predškolskom odgoju obrazovanju* (ur.). Zbornik radova stručno- znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem 22. Dani predškolskog odgoja, Mirisi djetinjstva, Makarska: Dječji vrtić "Biokovsko zvonce".

46.) Visković, I., Višnjić Jevtić, A. (2019). *Je li važnije putovati ili stići!?* Zagreb: Alfa.

47.) Visković, I. (2021). *Moja razvojna mapa zajedničko putovanje s onima koji me vole.* Zagreb, Alfa.

48.) Zrilić, S. (2013). *Djeca s posebnim potrebama u vrtiću i nižim razredima osnovne škole: Priručnik za roditelje, odgojitelje i učitelje.* Zadar: Sveučilište u Zadru.

SAŽETAK

Pedagoška dokumentacija značajna je kako za odgajatelja, tako i za dijete te se njome nastoji potaknuti cjelokupan razvoj djeteta u smjeru koji će za njega biti najbolji. U ovome radu naglasak se stavlja na važnost procesa dokumentiranja u odgojno-obrazovnoj praksi. Glavni cilj je razumjeti dijete, njegove interese, potrebe i mogućnosti te shodno tome osigurati poticajno okruženje za njegov daljnji razvoj. Kompetentan odgajatelj stalno istražuje odgojno-obrazovnu praksu s ciljem uspostavljanja što boljeg i kvalitetnijeg odnosa s djecom. Od svakog odgajatelja se očekuje da se nakon završetka formalnog obrazovanja neprestano usavršava. Stalnim stručnim usavršavanjima odgajatelji proširuju svoja znanja i stječu nova te poboljšavaju svoju praksu.

Vrijednost i važnost pedagoške dokumentacije u Republici Hrvatskoj naglašeni su "Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje" (Narodne novine, br. 01/15). U praksi je ipak prisutno njezino različito shvaćanje što je odraz jaza pedagoške teorije i prakse. U kolovozu 2021. godine provedeno je istraživanje koje je u ovom diplomskom radu imalo za cilj utvrditi mišljenje odgajatelja o pedagoškoj dokumentaciji u odgojno-obrazovnim ustanovama. Rezultati su pokazali da nema statistički značajne razlike procjene važnosti koju odgajatelji u istraživanju pridaju pedagoškoj dokumentaciji u odnosu na razinu obrazovanja, osnivača ustanove, učestalost sudjelovanja na stručnom usavršavanju te radno mjesto (vrsti boravka) u dječjem vrtiću.

Ključne riječi: Odgajatelj, pedagoška dokumentacija, djeca, stručno usavršavanje, predškolska ustanova

SUMMARY

Pedagogical documentation is important both for the educator and for the child, and it is used to encourage the overall development of the child in the direction that will be best for him. In this paper, emphasis is placed on the importance of the documentation process in educational practice. The main goal is to understand the child, his interests, his needs and possibilities and accordingly provide a stimulating environment for his further development. A competent educator constantly studies educational practice with the aim of establishing the best and highest quality relationship with children. Every educator is expected to continuously improve their skills and knowledge after completing formal education. Through constant professional development, educators expand their knowledge and acquire new ones and they also improve their practice.

The value and importance of pedagogical documentation in the Republic of Croatia is emphasized by the "National Curriculum for Early and Preschool Education" (Official Newspaper, No. 01/15). In practice, however, its different understanding is present, which can be a reflection of the gap between pedagogical theory and practice. A research, which was conducted in this paper in August 2021, had a goal to determine the opinion of educators about pedagogical documentation in educational institutions. The results showed that there is no statistically significant difference in the assessment of the importance that educators in the research attach to pedagogical documentation in relation to the level of education, the founder of the institution, the frequency of participation in professional training and the workplace (type of stay) in the kindergarten.

Keywords: Educator, pedagogical documentation, children, professional training, preschool institution

PRILOZI

Prilog 1. Popis slika

Graf 1.	Dobna struktura ispitanika	str. 24
Graf 2.	Struktura ispitanika prema godinama radnog staža	str. 25

Prilog 2. Popis tablica

Tablica 1.	Uzorak ispitanika prema spolu	str. 24
Tablica 2.	Struktura ispitanika prema osnivaču dječjeg vrtića	str. 25
Tablica 3.	Struktura ispitanika prema statusu zaposlenja	str. 25
Tablica 4.	Struktura ispitanika prema razini obrazovanja	str. 27
Tablica 5.	Struktura ispitanika prema vrsti programa u kojem rade	str. 27
Tablica 6.	Upotreba pedagoške dokumentacije	str. 30/ 31
Tablica 7.	Procjena stavova odgajatelja o pedagoškoj dokumentaciji u odgojno-obrazovnoj praksi predškolskih ustanova	str. 31/ 32/ 33
Tablica 8.	Koleracija ukupne procjene s dobi i godinama radnog staža ispitanika	str. 34
Tablica 9.	Razlika procjene u odnosu na pojedine nezavisne varijable	str. 35

Prilog 3. Anketni upitnik: Pedagoška dokumentacija u odgojno-obrazovnoj praksi predškolskih ustanova

Poštovanje, molim Vas da sudjelujete u istraživanju mišljenja odgajatelja o pedagoškoj dokumentaciji u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Sudjelovanje je dragovoljno. Istraživanje jamči Vašu anonimnost, a demografski podaci potrebni su samo radi provjere pretpostavki. Sakupljeni podaci dobiveni ovim istraživanjem koristit će se isključivo u istraživačke svrhe izrade diplomskog rada Magdalene Drpić pod mentorstvom doc. dr. sc. Ivane Visković.

Unaprijed zahvaljujem na uloženom trudu i vremenu!

1. Spol Ž – M (zaokruži)	2. Dob (godine života) _____
3. Radni staž u predškolskom odgoju (upisati godine) _____	4. Osnivač dječjeg vrtića u kojem radite je a) jedinica lokalne samouprave b) fizička ili pravna osoba c) vjerska zajednica d) trenutno nezaposlen/a
5. Radni status: a) pripravnik /ca b) stalni radni odnos c) zaposlen/a na određeno vrijeme d) trenutno nezaposlen/a	6. Vaša razina obrazovanja je a) SSS b) VŠS ili prvostupnik/ca c) Student/ica diplomskog studija d) VSS ili magistar struke
7. Vrsta programa u kojem trenutno radite a) jasljeni boravak b) poludnevni boravak c) cjelodnevni boravak d) kraći boravak e) trenutno nezaposlen/a	8. Na koliko ste stručnih usavršavanja bili tijekom protekle godine? _____
9. Jeste li sudjelovali u nekom obliku stručnog usavršavanja natemu pedagoške dokumentacije? DA / NE	10. Ako ste sudjelovali u nekom obliku stručnog usavršavanja na temu pedagoške dokumentacije navedite kojem _____
11. Koje vrste pedagoške dokumentacije koristite (moguće zaokružiti više odgovora): dnevnik rada (“žuta knjiga”) imenik djece razvojna mapa djece mapa osobnog profesionalnog razvoja ljetopis dječjeg vrtića ljetopis odgojne skupine	

godišnji plan i program odgojno-obrazovnog rada
 godišnje izvješće o ostvarivanju plana i programa rada
 dosje djeteta s posebnim potrebama

12. Molim Vas da svoju procjenu dolje navedenih tvrdnji iskažete odabirom odgovora koji najbolje opisuje stupanj (ne)slaganja s navedenom tvrdnjom, pri čemu je:

1= u potpunosti se ne slažem	3=slažem se
2= ne slažem se	4= u potpunosti se slažem

		1	2	3	4
1.	Posjedujem znanja o tome što sve obuhvaća pedagošku dokumentaciju.				
2.	Smatram da posjedujem dovoljno znanja o načinu na koji se vodi pedagoška dokumentacija.				
3.	Smatram se kompetentnim za samostalno vođenje pedagoške dokumentacije.				
4.	Potrebna mi je pomoć kolega pri vođenju pedagoške dokumentacije.				
5.	Potrebna mi je pomoć stručne službe pri vođenju pedagoške dokumentacije.				
6.	Za vrijeme obrazovanja učio/la sam o pedagoškoj dokumentaciji.				
7.	Smatram da je važno tijekom studija stjecati kompetencije za vođenje pedagoške dokumentacije.				
8.	Sustavno vođenje pedagoške dokumentacije uvelike mi olakšava rad s djecom.				
9.	Pedagoška dokumentacija mi pomaže u refleksiji na aktivnosti koje sam prethodno radio/la.				
10.	Pedagoška dokumentacija mi daje uvid u razvoj svakog djeteta i njegove specifičnosti.				
11.	Pedagoška dokumentacija mi pomaže razumjeti dijete.				
12.	Pedagoška dokumentacija mi pomaže pružiti potporu djetetovom razvoju.				
13.	Pedagoška dokumentacija mi pomaže u organizaciji kvalitetnog poticajnog okruženja.				
14.	Pedagoška dokumentacija omogućava razumijevanje djetetovih potreba i interesa.				
15.	Pedagoška dokumentacija mi pomaže poticati sustavno učenje djece.				

16.	Pedagoška dokumentacija doprinosi unapređenju kvalitete odgojno-obrazovne prakse.				
17.	Pedagoška dokumentacija mi daje bolji uvid u procese koji se događaju u skupini.				
18.	Pedagoška dokumentacija mi pomaže u praćenju djece s posebnim potrebama.				
19.	Pedagoška dokumentacija mi pomaže uočiti promjene u ponašanju kod pojedinog djeteta.				
20.	Pedagoška dokumentacija mi pomaže u evaluaciji procesa učenja kod djece.				
21.	Pedagoška dokumentacija mi omogućava rješavanje problemskih situacija u skupini.				
22.	Pedagoška dokumentacija mi pomaže u rješavanju sukoba među djecom.				
23.	Pedagoška dokumentacija mi pruža mogućnost razmjene informacija s ostalim kolegama/suradnicima.				
24.	Pedagoška dokumentacija mi olakšava suradnju i partnerstvo s roditeljima.				
25.	Pedagoška dokumentacija mi pomaže roditeljima dati uvid u razvoj njihova djeteta.				
26.	Pedagoška dokumentacija mi služi kao svojevrsna zaštita u problemskim situacijama s roditeljima.				
27.	Pedagošku dokumentaciju ispunjavam samo zato što to stručna služba očekuje od mene.				
28.	Pedagošku dokumentaciju ispunjavam kako ne bi imao/la problema s inspekcijom i ostalim nadležnim službama.				
29.	Pedagoška dokumentacija pruža mogućnost sveobuhvatnog profesionalnog razvoja odgajatelja.				
30.	Dodatna stručna usavršavanja mi olakšavaju vođenje pedagoške dokumentacije.				
31.	Pedagoška dokumentacija mi nepotrebno oduzima vrijeme.				
32.	Pedagoška dokumentacija mi stvara dodatno opterećenje.				
33.	Vođenje razvojne mape za svako dijete može zamijeniti dnevnik rada.				
34.	Vođenje dnevnika rada je tek formalnost jer to nitko ne čita i provjerava.				

Hvala na sudjelovanju!

OBRAZAC I.P.

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	Magdalena Drpić
NASLOV RADA	Pedagoška dokumentacija u odgojno-obrazovnoj praksi predškolskih ustanova
VRSTA RADA	Diplomski rad
ZNANSTVENO PODRUČJE	Pedagogija
ZNANSTVENO POLJE	Društvene znanosti ↙
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	doc. dr. sc. Ivana Visković
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	/
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. Doc. dr. sc. Ivana Visković 2. Doc. dr. sc. Branimir Mendes 3. izv. prof. Esmeralda Sunko

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

a.) u otvorenom pristupu

b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu

c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

30.8.2022.

mjesto, datum

Magdalena Drpić

potpis studenta/ice

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Magdalena Anić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 30. 8. 2022.

Potpis Magdalena Anić

IZJAVA O LEKTURI:

Ja, Tanja Martinić, izjavljujem da je rad naslova
Pedagoška dokumentacija u odgojno-obrazovnoj praksi predškolskih ustanova,
autorice Magdalene Drpić, lektoriran prema pravilima hrvatskog jezika.

Datum:

26.8.2022.

Potpis lektora:

Martinić